

Regeringens proposition

1978/79:145

om åtgärder för tekoindustrin;

beslutad den 1 mars 1979.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för de åtgärder eller ändamål som framgår av föredragandenas hemställan.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

HADAR CARS

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisas en övergripande plan för tekoindustrin för budgetåren 1979/80–1981/82. I planen anges vissa nivåer för den löpande produktion av olika tekovaror som behövs av försörjningsberedskapsskäl.

För att säkra försörjningsberedskapsviktig produktionskapacitet inom kritiska delbranscher föreslås försörjningsberedskapslån kunna utgå. Försörjningsberedskapslånen skall kunna utgå generellt till delbranscher vars produktionskapacitet har nått en från försörjningsberedskapssynpunkt kritisk nivå. Då så är motiverat av arbetsmarknads- och regionalpolitiska skäl, bör dock lånen i vissa fall kunna utgå till företag inom delbranscher som inte har nått en försörjningsberedskapsmässigt kritisk nivå. För försörjningsberedskapslån föreslås för budgetåret 1979/80 ytterligare 21,3 milj. kr. ställas till regeringens disposition.

Det tillfälliga stödet till äldre arbetskraft föreslås finnas kvar under planeringsperioden. Stödet föreslås utgå på oförändrad nivå under budgetåret 1979/80.

De industripolitiska åtgärderna på tekoområdet föreslås bli förlängda t. o. m. budgetåret 1981/82 med förstärkta exportfrämjande åtgärder.

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-01

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winter, deGeer, Blix, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsråden Cars, Wirtén och Huss

Proposition om åtgärder för tekoindustrin

Statsråden Cars, Wirtén och Huss anmäler sina förslag.

Anförandena redovisas i underprotokollen för resp. departement.

Statsrådet Cars hemställer att regeringen i en proposition förelägger riksdagen vad han och statsråden Wirtén och Huss har anfört för de åtgärder eller ändamål som de har hemställt om.

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredragandena har anfört för de åtgärder eller ändamål som de har hemställt om.

Regeringen beslutar att de anföranden och förslag som redovisas i underprotokollen skall bifogas propositionen som bilagorna 1–3.

Bilaga I

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-01

Föredragande: statsrådet Cars**Anmälan till proposition om åtgärder för tekoindustrin****1. Inledning**

Statliga åtgärder för tekoindustrin började sättas in i större omfattning under de första åren av 1970-talet. Åtgärderna var då i allt väsentligt av arbetsmarknads- och industripolitisk natur. Under 1970-talet har detta slag av insatser ökat kraftigt.

Efter hand som produktionen inom branschen gått ned har emellertid de försörjningsberedskapspolitiska aspekterna allt mer kommit i förgrunden. Den statliga tekopolitiken har därmed kommit att bli beroende av den svenska säkerhetspolitikens utformning.

Sveriges säkerhetspolitik syftar till att bevara landets oberoende. Vårt säkerhetspolitiska mål, som senast bekräftats av riksdagen i 1977 års totalförsvarsbeslut, är därför att i alla lägen och i former som vi själva väljer trygga en nationell handlingsfrihet för att inom våra gränser bevara och utveckla vårt samhälle i politiskt, ekonomiskt, socialt, kulturellt och varje annat hänseende efter våra egna värderingar samt i samband därmed utåt verka för internationell avspänning och fredlig utveckling.

För att vi skall kunna fullfölja vår säkerhetspolitiska linje i situationer som innebär hel eller delvis avspärning av utrikeshandeln, är det av stor betydelse att vår försörjningsberedskap är tillfredsställande. Stor uppmärksamhet måste därför fortlöpande ägnas åt utvecklingen av vårt näringsliv i syfte att bibehålla ett sådant minimum av produktionskapacitet som är av särskild betydelse för vårt oberoende och för uthålligheten vid avspärning och krig. För folkförsörjningen i vid mening måste fredstida produktionskapacitet i erforderlig utsträckning bibehållas inom de viktigaste försörjningsområdena. Därutöver måste förberedelser för omställning av industrins produktionsinriktning göras och beredskapslagring ske av vissa typer av förnödenheter.

Fyra försörjningsområden har sedan länge bedömts vara av särskild betydelse, nämligen områdena livsmedel, energi, beklädnad och sjukvård.

Till området beklädnad hör textil och konfektion samt skor och läder.

Regeringen framlade i oktober 1977 förslag till åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet (prop. 1977/78:42). Föredragande departementschefen framhöll i propositionen bl. a. att det är väsentligt att en långsiktig plan upprättas för hur försörjningsberedskapen skall kunna tillgodoses. Planen bör bl. a. innehålla allmänna principer för hur en tillräcklig kapacitet på olika delområden av tekobranschen skall säkras. Riksdagen anslöt sig till regeringens förslag i denna fråga (FöU 1977/78:5, rskr 1977/78:81 och NU 1977/78:41, rskr 1977/78:172).

Riksdagen behandlade i december 1978 regeringens förslag om medelstillskott till Statsföretag AB för att täcka kostnaderna för bl. a. fortsatt drift under viss tid av den statliga tekokoncernens enheter i Norsjö och Sollefteå (prop. 1978/79:43 bil 1, NU 1978/79:16, rskr 1978/79:122). I samband härmed uttalade riksdagen att regeringens proposition våren 1979 om tekoindustrin bör innehålla en övergripande plan för samhällets insatser på tekoområdet såväl på kort som på lång sikt. Planen bör syfta till att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skall bibehållas. Den bör grundas på försörjningspolitiska och arbetsmarknadspolitiska bedömningar. I planen bör anges den produktionsnivå resp. produktionskapacitet som krävs för att försörjningsberedskapsmålen skall kunna uppfyllas. En samordning är nödvändig för att strukturförändringar skall kunna genomföras i socialt acceptabla former med hänsynstagande till den regionala balansen. Vidare behövs en effektiv samplanering som omfattar både de statliga och de privatägda tekoföretagen.

Riksdagen uttalade vidare bl. a. att i avvaktan på att den nämnda planen har behandlats av statsmakterna inga väsentliga personalnedskärningar bör ske inom den statliga tekokoncernen.

2. Föredragandens överväganden

2.1 Utvecklingen inom tekoindustrin

Sveriges utrikeshandel med tekoprodukter var ännu för några decennier sedan av liten omfattning. Tekoindustrin var i hög grad inriktad på hemmamarknaden och svarade i stor utsträckning för tillförseln till den svenska marknaden.

En kraftig förändring i det internationella handelsmönstret på tekoområdet har ägt rum under 1960- och framför allt 1970-talet. Den intensiva importkonkurrens som följt av bl. a. liberaliseringen av den inomeuropeiska handeln och ett ökande utbud av tekovaror från lågprisländer i Fjärran Östern har avsevärt minskat den svenska tekoindustrins marknadsandel i Sverige. Utvecklingen har lett fram till en importandel på den svenska marknaden på 74 % för textilvaror och 71 % för konfektions- och trikåvaror år 1977. Ökad importandel har under 1970-talet framför allt avsett färdigvaror i form av

kläder. För sin utveckling har många tekoföretag varit hänvisade till exportmarknaderna, där en viss expansion har skett utan att dock mer än till någon del ha kunnat uppväga minskningen på hemmamarknaden. Andelarna av produktionen som går till export har ökat till 42 % för textilindustrin och 40 % för konfektionsindustrin inkl. trikåtillverkning år 1977.

Under trycket av den tilltagande importkonkurrensen har tekoindustrin utsatts för stora strukturella påfrestningar. Detta har tagit sig uttryck i bl. a. omfattande företagsnedläggelser och minskad sysselsättning, vilket i många fall har skapat svåra, lokala sysselsättningsproblem.

Tekoproduktionen har successivt minskat under 1970-talet. Fram till år 1974 skedde nedgången i måttlig takt, varvid en förhållandevis kraftig expansion inom trikåsektorn till viss del uppvägs krympningen inom övriga delar av tekobranschen. År 1975 inträdde en markant försämring som berörde flertalet produktområden och som sedan har kommit att accentueras. Sålunda minskade produktionen inom textilindustrin med 16 % och inom konfektionsindustrin med inte mindre än 21 % mellan åren 1976 och 1977.

Antalet sysselsatta inom tekoindustrin har minskat från 67 500 år 1970 till 42 000 år 1977. I genomsnitt minskade sysselsättningen med 6,5 % per år med mindre nedgång inom textilindustrin än inom konfektionsindustrin, 5 resp. 7,5 %. Nedgångstakten ökade mot slutet av perioden. Mellan åren 1976 och 1977 minskade antalet sysselsatta med närmare 6 000 personer eller 12,5 %, en kraftig nedgång som framför allt kunde hänföras till en sysselsättningsminskning inom konfektionsindustrin med nästan 15 %.

Tekoindustrin svarade år 1976 för ca 3,5 % av industrins totala förädlingsvärde och för ca 5 % av industrisysselsättningen. Förädlingsvärdet inom tekoindustrin uppgick samma år till ca 3,4 miljarder kronor, varav 1,6 miljarder kronor inom textilindustrin och 1,8 miljarder kronor inom konfektionsindustrin.

Inom tekoindustrin fanns år 1976 ca 950 produktionsenheter, varav ca 650 inom konfektionsindustrin. I stor utsträckning är produktionen småskalig. Antalet enheter med mindre än 50 anställda var år 1976 ca 750, varav drygt 500 inom konfektionsindustrin. Endast ca 20 enheter inom vardera textil- och konfektionsindustrin hade mer än 200 anställda.

Branschen är starkt geografiskt koncentrerad. Inom Älvsborgs län återfinns närmare 40 % av antalet sysselsatta. Tekoindustrin har på många orter såväl inom som utom Älvsborgs län en stor betydelse för sysselsättningen.

Utvecklingen under åren 1978 och 1979

Fortsatt kraftig nedgång har karaktäriserat utvecklingen inom tekoindustrin under år 1978. Fram t. o. m. tredje kvartalet 1978 minskade produktionen med 10 % inom textilindustrin och nära 20 % inom konfektionsin-

dustrin jämfört med motsvarande period 1977. Den fortsatta nedgången har sålunda varit avsevärd, särskilt med tanke på att den har pågått i sådan omfattning för andra året i följd. Å andra sidan var nedgångstakten något mindre än under år 1977 samtidigt som utvecklingen under de tre första kvartalen år 1978 visade på en successivt något minskande takt i nedgången.

Den fortsatta nedgången sammanhänger framför allt med en synnerligen svag utveckling av efterfrågan på tekoprodukter på den svenska marknaden under första halvåret 1978. För exempelvis konfektion minskade tillförseln med inte mindre än 19 % jämfört med första halvåret 1977. Som följd av denna utveckling minskade även importen men eftersom nedgången för de svenska produkterna var större innebär utvecklingen att importandelen ökade ytterligare till 75 % för textilvaror och 73 % för konfektionsprodukter under perioden fram t. o. m. tredje kvartalet.

Tekoindustrin fortsatte även under år 1978 att hävda sig något bättre på exportmarknaderna än på hemmamarknaden. Därmed kom andelarna av produktionen som går till export att öka ytterligare. Exportandelarna var under de tre första kvartalen 1978 för textilindustrin 47 % och för konfektionsindustrin 42 %.

Vissa tecken pekar på en viss återhämtning inom tekoindustrin mot slutet av föregående år. Enligt en enkätundersökning, som genomfördes i oktober 1978 i syfte att bl. a. informera tekobranschrådet om utvecklingen, hade de svenska konfektionsföretagen mött en ökad efterfrågan på sina produkter inför vårsäsongen 1979. Omsvängningen innebär både ett förbättrat orderläge och en något ökad lönsamhet.

Även konjunkturinstitutets barometerundersökningar i september och december 1978 pekar på en viss omsvängning inom tekoindustrin. Produktionen anges ha ökat under både tredje och fjärde kvartalen och uppgångarna var i båda fallen större än planerat. Sysselsättningsläget inom branschen fortsatte dock att försämrast men i långsammare takt än tidigare. Den totala orderingången var under fjärde kvartalet större än motsvarande period året före. Orderläget fortsatte att förbättras från september till december. Planerna för första halvåret i år pekar på fortsatt produktionsuppgång och minskade risker för driftsinskränkningar.

Sysselsättningen har fortsatt att minska kraftigt även under år 1978. Omkring 4 000 arbetstillfällen beräknas ha försvunnit inom tekoområdet mellan åren 1977 och 1978, en nedgång med 9 %. Nedgången har fortsatt att vara starkare inom konfektionsindustrin, 12 %, än inom textilindustrin, 5 %. Tekoindustrin svarade under de tre första kvartalen 1978 för omkring en tredjedel av samtliga varsel inom industrin, vilket kan jämföras med att branschen svarar för mindre än 5 % av den samlade industrisysselsättningen. Varslen har under förhållandevis lång tid legat mycket högt inom tekoindustrin men har mot slutet av år 1978 gått ned till en klart lägre nivå. Det kan också noteras att antalet lediga platser inom branschen har ökat under loppet

av år 1978, även om denna ökning skett från en mycket låg nivå.

Som en följd av denna utveckling har arbetslösheten inom branschen under de båda senaste åren legat på en mycket hög nivå. Arbetslösheten bland medlemmarna i beklädnadsarbetarnas erkända arbetslöshetskassa låg under år 1978 på i genomsnitt 5,4 % vilket är mer än dubbelt så högt som inom övriga industrikassor.

Enligt den nämnda enkätundersökningen i oktober 1978 kan antalet anställda inom konfektionsindustrin väntas minska med ca 10 % under år 1979. Minskningen bedöms i sin helhet kunna hänföras till omstruktureringar inom den statliga tekokoncernen och inom delbranschen tung herrkonfektion. För konfektionsbranschen i övrigt indikerar undersökningen ungefär oförändrad sysselsättning år 1979 jämfört med år 1978.

På regeringens uppdrag har statens industriverk (SIND) gjort en bedömning av tekoindustrins framtida utveckling. Även enligt SIND:s bedömning kan sysselsättningen inom konfektionsindustrin, förutsatt ett oförändrat stöd, väntas minska med ca 10 % mellan åren 1978 och 1979. Tillsammans med en bedömd nedgång med ca 5 % av sysselsättningen inom textilindustrin anger SIND en total minskning med ca 8 % för tekoindustrin för år 1979 jämfört med 1978. Utan fortsatt äldrestöd bedöms nedgången bli avsevärt större. Jag avser att senare återkomma till SIND:s framtidsbedömning, som sträcker sig fram t. o. m. år 1981.

2.2 Hittills vidtagna åtgärder

2.2.1 Industripolitiska åtgärder

Industripolitiska åtgärder för tekoindustrin inleddes i början av 1970-talet med utbildnings- och exportfrämjande åtgärder som tidsbegränsade program (prop. 1970:41, SU 1970:60 och 61, samt Ba U 1970:22, rskr 1970:164, 165 och 188). Under 1970-talet har åtgärderna successivt byggts ut och förlängts i olika omgångar.

Stöd till utbildningsinsatser infördes budgetåret 1970/71 i syfte att höja kompetensnivån inom tekoindustrin i fråga om bl. a. teknik, ekonomi, administration och planering. Året därpå infördes bidrag till konsultundersökningar rörande företagets behov av specialisering, rationalisering och samarbete eller samgående med andra tillverkare (prop. 1971:1 bil 15, NU 1971:13, rskr 1971:120). Hösten 1977 infördes även möjlighet att stödja kollektiva marknadsföringsåtgärder med inriktning på hemmamarknaden (prop. 1977/78:25 bil 11, NU 1977/78:32, rskr 1977/78:108). För stöd till utbildning, konsultundersökningar och kollektiv marknadsföring på hemmamarknaden har t. o. m. budgetåret 1977/78 totalt ca 50 milj. kr. beviljats. För innevarande budgetår har för dessa ändamål anvisats 16 milj. kr.

De exportfrämjande åtgärderna har under loppet av 1970-talet givits ökad

omfattning. T. o. m. budgetåret 1977/78 har för dessa åtgärder beviljats ca 63 milj. kr. För innevarande budgetår har 16 milj. kr. beviljats.

Fr. o. m. budgetåret 1976/77 förstärktes och kompletterades åtgärderna med ett särskilt rationaliseringsprogram för konfektionsindustrin innefattande avskrivningslån för investeringar i effektivitetshöjande produktionsutrustning, ökat utvecklingsstöd inom produktionsteknikområdet genom styrelsen för teknisk utveckling och, inom ramen för nämnda verksamhet med konsultbidrag, ökade konsultinsatser vid införande av ny produktionsteknik (prop. 1975/76:206, NU 1975/76:70, rskr 1975/76:415).

För avskrivningslån för investeringar har t. o. m. budgetåret 1977/78 beviljats ca 16 milj. kr. För innevarande budgetår gäller en ram om 20 milj. kr.

För att påverka den strukturella utvecklingen inom bl. a. tekoindustrin infördes statliga lånegarantier – strukturgarantier – fr. o. m. budgetåret 1972/73 (prop. 1972:46, NU 1972:32, rskr 1972:195). Sådana strukturgarantier skall i huvudsak avse samverkans- eller samgåendeprojekt. Mot bakgrund av ett alltmer försämrat läge inom tekoindustrin infördes budgetåret 1977/78 s. k. särskilda strukturgarantier i syfte att förbättra de finansiella förhållanden för tekoföretag som kan bedömas vara livskraftiga i det längre perspektivet (prop. 1976/77:105, NU 1976/77:41, rskr 1976/77:305). En förutsättning för garanti är att en konkret plan för företagets utveckling och rationalisering har fastställts. Lån mot särskild strukturgaranti är ränte- och amorteringsfritt under två år. Garantierna har också till syfte att stimulera till lönsamhetsbefrämjande strukturella åtgärder från företagens sida. Företag som genomför viktiga strukturella åtgärder inom det egna företaget eller medverkar i en effektivitetsbefrämjande omstrukturering som också berör andra företag har sålunda möjlighet att få lån mot särskild strukturgaranti avskrivna med upp till 25 %. Ramen för särskilda strukturgarantier var 150 milj. kr. under budgetåret 1977/78. En särskild ram på 54,5 milj. kr. fastställdes därutöver för att trygga för försörjningsberedskapen nödvändig produktionskapacitet inom bomullsindustrin (prop. 1977/78:42, FöU 1977/78:5, rskr 1977/78:81). För innevarande budgetår har garantiramen höjts med ytterligare 60 milj. kr. och för räntebefrielse och avskrivning anvisats 27 resp 25 milj. kr.

Samtliga nu nämnda åtgärder administreras av SIND.

Genom bl. a. styrelsen för teknisk utveckling kanaliseras statligt stöd till forsknings- och utvecklingsverksamhet av betydelse för branschen.

Omkring årsskiftet 1977–1978 bildades en statlig tekokoncern bestående av de tidigare företagen AB Eiser, SweTeco (Textile Products) AB, Algot Johansson AB, Algots Nord AB och några mindre företag (prop. 1977/78:73, NU 1977/78:41, rskr 1977/78:172). Den nya koncernen förutsattes efter en tvåårig omstrukturingsperiod vara företagsekonomiskt lönsam. För genomförande av samordningen fick Statsföretag ett medelstillskott på 190 milj. kr. Utöver detta tillskott skulle stora delar av koncernen -Nya Algots,

Eiser och Sweteco -under åren 1978 och 1979 inte erhålla statliga lån, lånegarantier eller bidrag av industri- och sysselsättningspolitisk natur för tekoindustrin inklusive s. k. äldrestöd. Undantag härifrån skulle kunna komma i fråga endast vid vissa kollektiva projekt, där en medverkan av de statliga företagen var av intresse för branschen. Vid äldrestödets förlängning under första halvåret 1979 har dock undantaget för delar av den statliga tekokoncernen tagits bort (prop. 1978/79:50, AU 1978/79:15, rskr 1978/79:111).

År 1977 inrättades, liksom tidigare skett för skogsindustrin, byggnadsindustrin och stålindustrin, ett branschråd för tekoindustrin med anknytning till industridepartementet. Inom tekobranschrådet sker samråd mellan berörda samhällsorgan, företagen och de anställda. Rådets huvudsakliga uppgift är att följa utvecklingen inom tekoindustrin med särskild tonvikt på utvecklingen i ett längre perspektiv och att analysera innebörden av denna utveckling för branschen och de anställda.

En särskild delegation med uppgift att samordna de statliga åtgärderna för tekoindustrin inrättades genom beslut den 1 juni 1978. I delegationen ingår representanter för överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF), SIND, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), företagen och de anställda. Delegationens allmänna samordnings- och bevakningsansvar omfattar i princip tekoindustrin i sin helhet utom de delar av det grundtextila området – textilfiberindustri, bomulls- och ylleindustri – där särskilda försörjningsberedskapspolitiska åtgärder har satts in. För utsatta sektorer som anges av regeringen i särskilda uppdrag skall delegationen kunna göra konkreta insatser för omstrukturering och effektivisering. Regeringen uppdrog den 15 juni 1978 åt delegationen att undersöka förutsättningarna för och behovet av åtgärder för att omstrukturera och effektivisera tillverkningen av tung herrkonfektion. Uppdraget gavs mot bakgrund av att situationen för denna delbransch allvarligt försämrats med akuta svårigheter för vissa företag inom delbranschen.

2.2.2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Under den senaste treårsperioden har tekoindustrin varit föremål för betydande arbetsmarknadspolitiska insatser av både allmän och branschspecifik karaktär. De omfattande åtgärder som under den senaste konjunkturunedgången har satts in för att stimulera sysselsättningen inom industrin har i stor omfattning även kommit tekobranschen till del. Efterhand har de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som varit särskilt inriktade på tekoindustrin fått ökad betydelse.

Under perioden 1975-07-01 – 1976-12-31 utgick statligt stöd för lageruppbyggnad. Bidraget motsvarade 20 % av värdet på den lagerökning som registrerades under perioden. Under första halvåret 1977 ersattes lageruppbyggnadsstödet med ett lagerhållningsstöd som utgick med 8 % av värdet av

det överlager som byggts upp under den tidigare stödperioden och som kvarstod vid halvårsskiftet 1977. För tekoindustrins del beviljades bidrag enligt dessa båda stödförmer med sammanlagt närmare 33 milj. kr.

Utbildningsbidraget för permitteringshotad personal, den s. k. 25-kronan, har av tekoindustrin utnyttjats i mycket betydande omfattning. Under treårsperioden 1975–1978 har bidrag om sammanlagt närmare 130 milj. kr. beviljats. Huvuddelen av detta belopp faller på budgetåret 1977/78, då utbildningsbidrag beviljades för drygt 7 000 personer vid 280 tekoföretag och för en sammanlagd bidragssumma av närmare 70 milj. kr. Under andra halvåret 1978 har utnyttjandet för tekoindustrins del sjunkit avsevärt, bl. a. som en följd av att det s. k. äldrestödet fr. o. m. den 1 juli 1978 reduceras om företaget samtidigt uppbär utbildningsbidrag.

För att ge rådrum för överväganden om fortsatt drift av nedläggningshotade företag kan stöd utgå med upp till 50 % av lönesumman för de anställda under en sexmånadersperiod. Under de båda senaste åren har AMS beviljat stöd till fortsatt drift av tekoföretag i sex fall. Stöd har i dessa fall fram till årsskiftet 1978/79 utbetalats med ca 13 milj. kr.

Av arbetsmarknadspolitiska skäl har under budgetåren 1976/77 och 1977/78 tidigareläggning av statliga och kommunala beställningar till tekoindustrin stimulerats.

I syfte att dämpa takten i personalminskningarna i samband med avvecklingen av spinneri- och väveriverkssamheten vid Rydboholm AB utgick under 1978 ett särskilt sysselsättningsbidrag till detta företag på 3 milj. kr..

Det tillfälliga sysselsättningsbidraget till äldre arbetskraft inom tekoindustrin infördes i maj 1977, och utgick då med 15 kr. per timme för anställda över 50 år, dock högst 10 % av företagets totala löneskostnader inkl. sociala avgifter. F. n. utgår det s. k. äldrestödet med 25 kr. per timme och anställd över 50 år, i produktionsarbete. Bidraget är maximerat till 15 % av de totala lönekostnaderna. Fram t. o. m. andra halvåret 1978 har ca 190 milj. kr. utbetalats i bidrag. Bidraget utgick under andra halvåret 1978 till ca 650 företag med sammanlagt 32 000 anställda, varav ungefär 1/3 över 50 år. Antalet anställda i företag som uppbär äldrestöd representerar ca 3/4 av hela sysselsättningen i branschen.

2.2.3 Försörjningsberedskapspolitiska åtgärder

Inledning

Det första beslutet om mer omfattande åtgärder för försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet togs av riksdagen år 1972 (prop. 1972:127, FöU 1972:25, rskr 1972:325). Viss preliminär ställning togs då också till vilken försörjningsuthållighet och försörjningsstandard som bör kunna upprätthållas i en krissituation.

Under 1975/76 års riksmöte fattade riksdagen beslut om förstärkta insatser för försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet (prop. 1975/76:57, NU 1975/76:15, rskr 1975/76:107, prop. 1975/76:206, NU 1975/76:70, rskr 1975/76:415).

Riksdagen tog under år 1977 mer preciserad ställning till mål för försörjningsuthållighet och försörjningsstandard på sko- och tekoområdena (prop. 1976/77:85, FöU 1976/77:11, rskr 1976/77:238 resp. prop. 1977/78:42, FöU 1977/78:5, rskr 1977/78:81).

I fråga om *försörjningsuthållighet* gäller att denna t. v. skall bestämmas med utgångspunkt i en avspärrningssituation på ca ett år följt av en efterkristid av ungefär den längd som har studerats i försöken med långsiktplanering inom det ekonomiska försvaret. Detta innebär en sammanlagd försörjningsuthållighet av ca tre år.

Som jag har nämnt i det föregående bedöms även livsmedels-, energi- och sjukvårdsområdena ha särskild betydelse. För livsmedelsområdet gäller att uthålligheten i princip skall vara oändlig. Drivmedels- och gödselmedelstillgångarna medför dock att produktionsutbytet under en kris på sikt kommer att minska.

När det gäller försörjningen med energi har särskilda mål fastställts för krigs-, avspärrnings- och fredskrisituationer. Totalt motsvarar målen för beredskapen en försörjningsuthållighet på 2–3 år med neddragen förbrukning.

På sjukvårdsområdet har statsmakterna inte tagit ställning till försörjningsuthålligheten.

För övriga försörjningsområden dvs. exkl. livsmedel, energi, beklädnad och sjukvård, gäller en försörjningsuthållighet på ca ett år.

Målen för *försörjningsstandard* inom teko- och skoområdena innebär att befolkningens innehav av kläder och skor under en krisituation inte skall underskrida en viss nivå, den s. k. krisgarderoben.

Riksdagens beslut beträffande läderskoområdet innebar att en löpande produktion fastställdes som bör upprätthållas av försörjningsberedskaps-skal.

För tekoområdet har riksdagen beslutat om vilken *tillförsel* som under en treårig kris måste kunna tillgodoses genom inhemsk produktion och beredskapslagring under förutsättning av att en viss *krisimport* kan ske. Denna har förutsatts uppgå till en viss bestämd kvantitet som motsvarar 18–28 % av den årliga importen åren 1974–1976. Det har vidare antagits att *de kommersiella lagren* av tekovaror hos näringslivet skall till en del kunna utnyttjas i ett krisläge.

Sektorinriktade åtgärder

Riksdagen beslöt år 1972 om ett *kreditstöd* för viss teko- och skoindustri (prop. 1972:127, FöU 1972:25, rskr 1972:325). Åtgärden som främst var

motiverad av försörjningsberedskapsskäl syftade till att åstadkomma en kraftig ökning av investeringsverksamheten och härigenom öka branschens konkurrenskraft.

Stödet innebär att staten ger företag s. k. avskrivningslån för upp till 50 % av investeringar i maskiner och byggnader. Lånet skrivs av under en 10–15-årsperiod om företaget uppfyller vissa förpliktelser beträffande produktion och produktionskapacitet. Vidare kan lånegarantier lämnas för upp till 25 % av den totala investeringen. Stödet administreras av ÖEF.

Omfattningen av det kreditstöd som har lämnats framgår av följande tabell.

Kreditstöd till tekoindustrin (1000-tal kr.)

Produktionssektor	Beviljat stöd 1972-12-15–1979-02-15		Under handläggning per 1979-02-15	
	avskriv- ningslån	låne- garantier	avskriv- ningslån	låne- garantier
Bomull*	75 800	27 470	17 645	2 300
Ylle*	14 127	5 759	1 150	100
Trikå	17 557	6 595	1 275	–
Övrig textil	93 667	3 825	1 060	900
Totalt	201 151	43 649	21 130	3 350

*Spinning och vävning

Sedan år 1972 gäller i fråga om *upphandling* bestämmelser som innebär att sådana myndigheter som upphandlar teko- och lädervaror (inkl. skor) i vissa fall inför större upphandlingar skall samråda med ÖEF.

Genom beslut av riksdagen hösten 1975 (prop. 1975/76:57, NU 1975/76:15, rskr 1975/76:107) bemyndigades regeringen bestämma om att ÖEF i vissa upphandlingsärenden skall kunna fatta beslut om särskilt stöd – s. k. försörjningsberedskapsstöd – som under vissa förutsättningar skall kunna utgå för att täcka kostnader vid sådan upphandling. Stödet kan utgå vid statlig, kommunal och landstingskommunal upphandling.

I beslut i januari 1976 föreskrev regeringen att ÖEF, efter samråd med AMS, SIND och annan berörd myndighet, får besluta om att försörjningsberedskapsstöd kan utgå i de fall merkostnaden vid inköp från svensk tillverkare uppgår till högst 100 000 kr. eller högst 20 % av inköpssumman. Föreligger skiljaktig mening mellan myndigheterna eller finns tvekan om ett beslut är förenligt med Sveriges internationella åtaganden skall ärendet hänskjutas till regeringen för avgörande.

Ramen för försörjningsberedskapsstöd har sedan budgetåret 1975/76 uppgått till 10 milj. kr. per budgetår. I 1979 års budgetproposition föreslår regeringen att ramen för budgetåret 1979/80 skall höjas till 12 milj. kr.

ÖEF har sedan år 1972 byggt upp ett *buffertlager av uniformsväv* som vid årsskiftet 1978/1979 motsvarade ett värde av ca 100 milj. kr.

Med början år 1975 har hos ÖEF vidare byggts upp ett *buffertlager av sjukhustextilier* för den civila sjukvårdens behov. Buffertlagrets värde uppgick vid årsskiftet 1978/1979 till ca 40 milj. kr.

Företagsinriktade åtgärder

Mot bakgrund av den svenska bomullsindustrins svårigheter att upprätthålla en från försörjningsberedskapssynpunkt tillräcklig produktionskapacitet i fråga om *bomullsgarn* ingicks i juni 1977 preliminära avtal mellan staten och bomullsindustrin om åtgärder i syfte att stödja och omstrukturera branschen. Riksdagen bemyndigade i december samma år regeringen att träffa slutliga avtal med företagen (prop. 1977/78:42, FöU 1977/78:5, rskr 1977/78:81).

Avtalen innebär att under perioden 1 juli 1977–30 juni 1980 en koncentration sker av tillverkningen från fem till två företag (Kungsfors fabriker AB och Gustaf Werner AB). Stödet till bomullsföretagen utgörs för treårsperioden av försörjningsberedskapslån på ca 45 milj. kr. samt kreditstöd för investeringar i form av avskrivningslån på ca 41 milj. kr. och kreditgarantier på ca 9 milj. kr. I strukturgarantier har vidare utgått ca 30 milj. kr. och i lån för hållande av bomullslager 7 milj. kr.

För att trygga försörjningsberedskapen i fråga om *textilfiber och cordgarn* ingicks i mars 1978 ett avtal mellan ÖEF och Svenska Rayon AB omfattande perioden 1978-1984. För att upprätthålla erforderlig produktionskapacitet, som delvis ligger i malpåse, samt vissa lager av försörjningsberedskapsviktiga insatsvaror, erhåller Svenska Rayon AB försörjningsberedskapslån på totalt ca 55 milj. kr. För inriktning av produktionskapaciteten mot framställning av s. k. modalfiber får företaget vidare avskrivningslån på ca 67 milj. kr.

2.3 Rapporter och skrivelser från ÖEF, AMS och SIND

2.3.1 SIND:s bedömning av tekoindustrins utveckling

Regeringen uppdrog den 1 juni 1978 åt SIND att göra en bedömning av tekoindustrins konkurrenskraft och utveckling. Härvid borde särskilt belysas effekten av tekoföretagens import eller produktion utomlands. Uppdraget avseende importen gavs mot bakgrund av att riksdagen beslutat uttala sig för att denna fråga skulle utredas (NU 1977/78:41, rskr 1977/78:172).

SIND redovisade i oktober 1978 en första del av utredningsresultaten, en bedömning av utvecklingen t. o. m. år 1981 av produktion och sysselsättning inom tekoindustrin med uppdelning på viktigare varuområden och delbranscher. En andra del, De svenska tekoindustriernas utlandsverksamhet (SIND PM 1979:2) överlämnades i januari i år. Efter en viss uppdatering och kontroll

av den första delen av utredningen, vilket dock inte har föranlett någon förändring i framtidsbedömningarna överlämnade SIND även i januari i år. Tekoutredning 1978, Bedömning av tekoindustriernas utveckling (SIND PM 1979:3), som redovisar utredningsresultaten i sin helhet.

Bedömningen av tekoindustrins utveckling har gjorts delbranschvis och baserats på dels tidigare gjorda delbranschstudier som i ett flertal fall uppdaterats, dels en enkät till huvudsakligen plagg tillverkande företag. Vidare har ledande tillverkare intervjuats och en enkätundersökning rörande handelns åsikter om den svenska tekoindustrin genomförts. Branschens lönsamhet och finansiella läge har undersökts med utnyttjande av statistiska centralbyråns material.

Med hänsyn till det s. k. äldrestödets betydelse för företagen har alternativa prognoser med oförändrat resp. utan äldrestöd utarbetats.

I sammandrag innebär prognoserna följande sysselsättningsutveckling.

	1970-1975	1975-1978	1978-1981 utan äldrestöd	1978-1981 med oföränd- rat äldrestöd
Genomsnittlig för- ändring i % per år av antal sysselsatta	- 5,5	- 9	- 10,5	- 5,5

Utan stöd bedöms nedgången inom tekoindustrin fortsätta i hög takt. Med oförändrat stöd beräknas nedgången kunna begränsas till ungefär den takt som gällde under första hälften av 1970-talet.

SIND räknar med att nedgångstakten kommer att vara störst i början av perioden 1979-1981 med en nedgångstakt mellan åren 1978 och 1979 på 8 eller 15 % med resp. utan äldrestöd. Därefter förutsätts en viss utplaning ske med minskningar på 4-10 % år 1980 och 3-6 % år 1981.

Utvecklingen förutses bli olika inom textilindustri och konfektionsindustri (inkl. trikåindustri).

Antal sysselsatta	1978	1981	i % av 1978	1981	i % av 1978
		utan äldrestöd		med äldrestöd	
Textilindustri	16 500	12 800	78	14 900	90
Konfektionsindustri (inkl. trikåindustri)	21 700	14 600	67	17 700	82
Totalt	38 200	27 400	72	32 600	85

SIND bedömer att den kraftigaste minskningen liksom hittills under 1970-talet – särskilt uttalat under åren 1975-1978 – kommer att äga rum inom

konfektionsindustrin. Bedömningar har utarbetats avseende den framtida produktions- och sysselsättningsutvecklingen inom elva delbranschområden inom konfektionsindustrin. Endast några få av dessa sektorer, främst tillverkningen av damstrumpor och strumpbyxor samt arbets- och skyddskläder, bedöms ha förutsättningar att befästa en ungefär oförändrad produktionsnivå. För flertalet övriga områden anges minskningar i varierande omfattning. Kraftig nedgång förutses inom de fyra delbranscher, som tillverkar tung herrkonfektion, långbyxor, sport- och fritidskonfektion samt lätt damkonfektion. Av den beräknade sysselsättningsminskningen inom konfektionsområdet fram t. o. m. år 1981 kan mellan hälften och två tredjedelar hänföras till nedgången inom dessa delbranscher.

SIND:s undersökning avseende tekoindustrins utlandsverksamhet baseras på en enkät till de aktuella företagen. Antalet sysselsatta i Sverige vid företag med tillverkning utomlands i egna produktionsenheter eller som lönsömnad uppgick år 1978 till drygt 6 000 personer eller ca 25 % av sysselsättningen inom konfektionsindustrin (inkl. trikåindustrin). Vid egna anläggningar utomlands sysselsatte dessa företag drygt 4 000 personer. Den införsel som härrör från utlandstillverkningen har uppskattats till ca 12 % av totala antalet importerade plagg.

Utredningen visar att företag med utlandsverksamhet ökat sin andel av sysselsättningen i Sverige under loppet av 1970-talet. En minskning har visserligen skett sedan år 1976 men inte mer än att dessa företag för perioden 1970-78 som helhet har hållit uppe sin inhemska sysselsättning bättre än konfektionsindustrin i övrigt. Vidare visar utredningen att lönsamheten för ett urval utlandsverksamma företag inom den i sammanhanget största delbranschen har varit bättre än genomsnittligt för delbranschen. Dessa indikationer på en gynnsammare utveckling för de utlandsverksamma företagen innebär inte enligt utredningen att ett entydigt orsakssammanhang skulle föreligga mellan produktion utomlands och den inhemska sysselsättningsutvecklingen. Det skulle kunna vara så att dessa företag exempelvis genom tillgång till bättre ledningsresurser i förening med bättre kompetens inom vissa funktioner under alla förhållanden haft förutsättningar att utvecklas mer positivt än branschgenomsnittet. Å andra sidan kan utlandsverksamheten tänkas ha bidragit till ett bättre resursutnyttjande av för inhemska och utländska verksamhet gemensamma funktioner. Enligt utredningen skulle ett hypotetiskt alternativ utan utlandsverksamhet ha inneburit en sämre konkurrenskraft hos dessa företag och därmed hos den svenska tekoindustrin som helhet. Konsekvenserna av detta skulle i en i övrigt oförändrad omvärld ha blivit såväl större import som mindre export jämfört med nuläget.

2.3.2 AMS utredning om tekoindustrins betydelse för sysselsättningen i olika regioner

Regeringen uppdrog den 1 juni 1978 åt AMS att som ett led i arbetet med en långsiktigplan för tekoindustrin utreda branschens betydelse för sysselsättningen i olika regioner. I uppdraget ingick att kartlägga hur antalet sysselsatta inom branschen fördelar sig på olika regioner och att bedöma i vilka orter och regioner en fortsatt minskning av sysselsättningen kan väntas ge de största negativa konsekvenserna.

AMS överlämnade utredningsresultatet till regeringen i september 1978. Utredningsarbetet har genomförts i samarbete med länsarbetsnämnderna, som inom respektive län valt ut de kommuner där en fortsatt minskning av sysselsättningen inom tekoindustrin bedöms kunna få stora negativa effekter för arbetsmarknaden. För dessa kommuner har nämnderna sammanställt uppgifter rörande den aktuella situationen på arbetsmarknaden.

Av utredningen framgår att Älvsborgs län ensamt svarar för närmare 40 %

Kommuner med mer än 500 sysselsatta inom tekoindustrin år 1976

Kommun	Län	Sysselsatta		Sysselsatta inom tekoindustrin	
		Totalt	Kvinnor	i % av antalet industrisysselsatta	i % av befolkningen 16-64 år 1977
Borås	P	9 240	4 981	58	14
Mark	P	3 717	1 754	77	20
Malmö	M	2 191	1 567	8	1
Ulricehamn	P	1 992	1 119	61	16
Göteborg	O	1 748	922	3	1
Halmstad	N	1 454	548	17	3
Tranemo	P	1 086	710	38	15
Falkenberg	N	1 037	538	24	5
Vingåker	D	874	411	70	15
Malung	W	786	390	46	11
Alingsås	P	696	387	25	4
Falköping	R	680	511	24	3
Mölnadal	O	646	409	13	2
Uddevalla	O	591	443	10	2
Svenljunga	P	575	393	36	9
Landskrona	M	527	411	7	2
Katrineholm	D	526	398	10	3
Östersund	Z	523	284	12	1
Tranås	F	509	287	16	5
Hela riket		47 986	12 940	5	1
Tio största i procent av hela riket		50			

av antalet sysselsatta inom tekoindustrin. Förutom Älvsborgs län är antalet tekosysselsatta stort även i flera andra län i södra och västra Sverige samt i Kopparbergs län. Av tabellen framgår kommuner med mer än 500 sysselsatta inom tekoindustrin år 1976. Hälften av alla tekosysselsatta återfanns detta år i tio kommuner.

Borås kommun svarade ensamt för ungefär en femtedel av sysselsättningen inom tekoindustrin. Av tabellen framgår också att tekoindustrin i många kommuner svarar för en mycket hög andel av industrisysselsättningen och sysselsätter en stor del av den vuxna befolkningen. Vad gäller den relativa arbetslösheten skiljer sig däremot inte tekoorterna på något entydigt sätt från övriga landet.

2.3.3 ÖEF:s utredning om olika möjligheter att upprätthålla försörjningsberedskapen på tekoområdet

Regeringen uppdrog den 1 juni 1978 åt ÖEF att utreda vilka möjligheter utöver stöd till löpande produktion som kan stå till buds för att trygga försörjningsberedskapen inom tekoindustrins olika delområden. Vidare uppdrogs åt ÖEF att utreda möjligheterna till utbytbarhet mellan olika slag av tekovaror i fråga om användningen och omställningsmöjligheterna i produktionen.

ÖEF överlämnade i oktober 1978 utredningsresultatet till regeringen. ÖEF konstaterar inledningsvis i rapporten att vissa möjligheter förekommer till *utbytbarhet*. Allmänt sett kan konstateras att utbytbarheten är större ju högre upp i förädlingskedjan man kommer. Behoven av kläder med viss funktion t. ex. "plagg över midjan" för män kan således tillgodoses med både tröjor, kavajer och jackor. Flexibilitet finns även i produktionen genom att produktionsinriktningen inom vissa gränser kan ändras. ÖEF bedömer dock att utbytbarheten även högt upp i förädlingsleden är tämligen begränsad.

ÖEF har studerat hur ett antal olika *alternativ* till löpande produktion skulle kunna tillgodose behoven i en krissituation. De alternativ som undersökts är i första hand malpåsehållning av maskiner och beredskapslagring.

ÖEF bedömer att maskiner i malpåse i vissa enskilda fall t. ex. i fråga om vissa trikåmaskiner bör kunna kompensera bortfall av löpande produktion men att möjligheterna härtill i det stora hela är begränsade med hänsyn till svårigheterna att i ett krisläge utbilda erforderlig personal. ÖEF framhåller att det i planeringen förutsätts att skiftgången inom tekoindustrin skall kunna ökas i en krissituation. Detta innebär i praktiken att en form av malpåsehållning finns redan nu. Enligt ÖEF är det inte rimligt att räkna med att antalet sysselsatta i tekoindustrin i ett krisläge skall kunna ökas i någon större utsträckning än vad som krävs i samband med ökningen av skiftgången.

ÖEF tar även upp *arbetskraftproblemet* ur ett annat perspektiv. Den mångåriga nedgången inom tekoindustrin har medfört att branschen har

fått ett försämrat rykte. Härigenom har intresset för utbildning kommit att minska. Enligt ÖEF kan brist på kvalificerad arbetskraft komma att uppstå inom en snar framtid. Eftersom så få personer vidareutbildar sig kan vidare en neddragning komma att ske av utbildningsmöjligheterna. Sammantaget försämrar denna utveckling möjligheterna att i en kris utbilda kvalificerad arbetskraft. Bl. a. genom att tekoindustrin i stor utsträckning är koncentrerad till få orter i landet kan vidare möjligheterna att rekrytera okvalificerad arbetskraft vara begränsade.

Mot den här redovisade bakgrunden kan det enligt ÖEF finnas skäl till en omprövning av de antaganden som gjorts beträffande ökning av skiftgången.

Då det gäller möjligheterna att tillgodose behoven genom ökad beredskapslagring ramhåller ÖEF att detta alternativ av kostnadsskäl bör inriktas på varor långt ner i förädlingskedjan. I fråga om konfektionerade plagg innebär beredskapslagring enligt ÖEF nära nog orimliga kostnader. Behovet av investeringsmedel för att genom beredskapslagring tillgodose de totala behoven, dvs. att helt ersätta nuvarande produktionskapacitet med lagerhållning, framgår av följande tabell.

Behov av investeringsmedel för att med beredskapslagring täcka tillförselbehovet av garn, väv, kläder och arbetshandskar under en treårig kris

Varuområde	Kapitalbehov (milj. kr.)
Garn	1 650– 2 050
Väv	4 000– 4 800
Kläder	8 150–10 100
Arbetshandskar	75– 100

ÖEF framhåller att h e m s ö m n a d på landets ca 2 milj. hemsymaskiner främst får ses som en tillgång för ökat behov av att reparera kläder. Hemstickning förutsätts ske i första hand av vantar.

ÖEF anser att frågan om lagring av begagnade kläder närmare bör utredas. ÖEF beräknar att ett lager av ytter- och överkläder på 10 000 ton skulle medföra en årskostnad på 70–100 milj. kr. Erforderlig omsättning skulle kunna ske via befintliga hjälporganisationer. Som en jämförelse kan nämnas att det totala behovet av sådana kläder från inhemsk produktion eller beredskapslager under en treårig krissituation uppgår till ca 60 000 ton. Det bör dock framhållas att slitvärdet givetvis är lägre hos begagnade än hos nya kläder.

2.3.4 Övriga rapporter samt skrivelser från ÖEF

Rapport om produktionskapaciteten vid årsskiftet 1978-1979 m. m.

ÖEF lämnade den 6 februari 1979 en rapport avseende krisbehov och möjlig produktion på tekoområdet.

ÖEF framhåller i rapporten att det i prop. 1977/78:42 redovisade behovet av tekovaror har beräknats under förutsättning av en treårig krissituation. ÖEF framhåller vidare att för övriga försörjningsområden förutsätts med undantag för livsmedel och energi en försörjningsuthållighet på ett år.

Mot denna bakgrund kan enligt ÖEF det i prop. 1977/78:42 beräknade behovet av tekovaror avseende bl. a. teknisk textil ifrågasättas. ÖEF har därför utfört preliminära beräkningar för dessa varor avseende en ettårig uthållighet. Enligt beräkningarna sker en viss minskning av behoven i fråga om väv och garn. Således minskar behovet under en treårig kris av bomullsgarn med ca 7 000 ton, av kardgarn med ca 3 000 ton och av egentlig väv med ca 25 milj. m².

ÖEF redovisar i rapporten även produktionskapaciteten för olika tekovaror den 31 december 1978.

Enligt rapporten har sedan i juni 1978 skett en viss minskning av produktionskapaciteten i fråga om flertalet tekovaror. Kapacitetsnedgången är störst i fråga om kardgarn med ca 17 %. För övriga tekovaror uppgår minskningen till storleksordningen 10 %.

ÖEF:s beräkningar avseende behov av och möjlig produktion av tekovaror bör fogas som bilaga 1.1 till regeringsprotokollet i detta ärende.

Skrivelser med förslag till åtgärder

ÖEF föreslog i skrivelse den 23 september 1977 att extra *stödbeställningar* på sammanlagt 102 milj. kr. skulle läggas ut hos tekoindustrin.

I en promemoria den 19 september 1978 föreslog ÖEF att kvarstående beställningar på 71 milj. kr. enligt förslaget i september 1977 skulle genomföras samt att härutöver beställningar skulle läggas ut för 14,5 milj. kr.

Slutligen har ÖEF i skrivelse den 13 februari 1979 bl. a. föreslagit att försörjningsberedskapsstöd skall kunna utgå vid omsättning av väv som lagras hos ÖEF. Jag återkommer härtill i det följande.

2.3.5 Prognos för produktionskapacitetens utveckling i fråga om kläder under åren 1979--1981

ÖEF har i sin rapport i februari 1979 redovisat dels det behov av tekovaror som bör kunna tillgodoses i en krissituation med inom landet befintliga resurser, dels möjlig produktion under samma period med kapacitetsläget vid

årsskiftet 1978–1979.

Vidare har SIND i Tekoutredning 1978 gjort en prognos av bl. a. produktionsvolymens utveckling under åren 1979–1981 vid olika antaganden om statliga stödåtgärder. SIND:s prognoser avser främst olika slag av kläder.

Produktionsvolymens utveckling under en längre period kan i stort bedömas motsvara utvecklingen av produktionskapaciteten. Mot denna bakgrund kan med ledning av ÖEF:s och SIND:s rapporter en bedömning göras av produktionskapacitetens utveckling för olika slag av kläder under åren 1979–1981. Denna bedömning redovisas i det följande i diagram där även behov av produktion under en treårig krissituation redovisas. Både behov av produktion och bedömd möjlig produktion har i diagrammen uttryckts som index för produktionsvolym. Möjlig produktion 1978-12-31 är uttryckt som index = 100. Faktiskt behov av produktion har relaterats till detta och redovisas i diagrammen som horisontella linjer för olika antaganden om krisimport (18 resp. 28 % av den årliga importen under åren 1974–1976.) Prognoser för produktionskapacitetens utveckling framgår av kurvorna mä och uä i diagrammen. Kurvorna visar den bedömda utvecklingen vid bibehållet äldrestöd (mä) resp. utan äldrestöd (uä). Den streckade linjen betecknar index för den faktiska produktionskapacitetens utveckling från den 1 januari 1977 till den 31 december 1978.

En sammansättning av de olika slag av kläder som ingår i varugrupperna bör fogas som bilaga 1.2 till regeringsprotokollet i detta ärende.

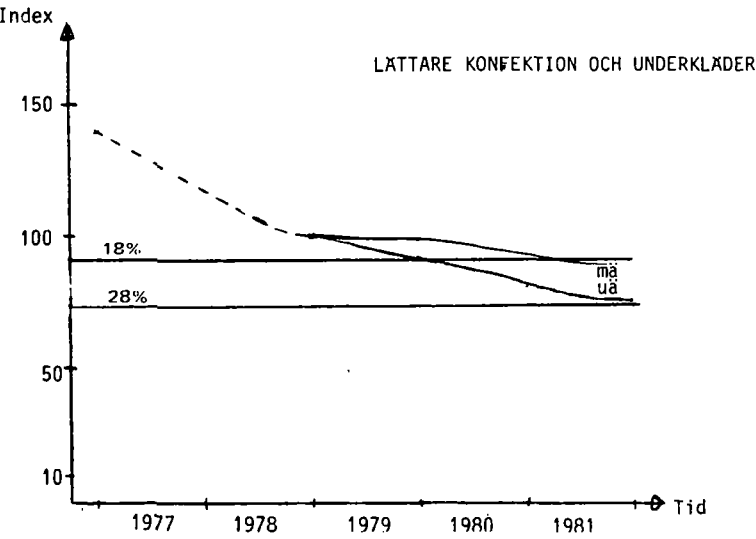
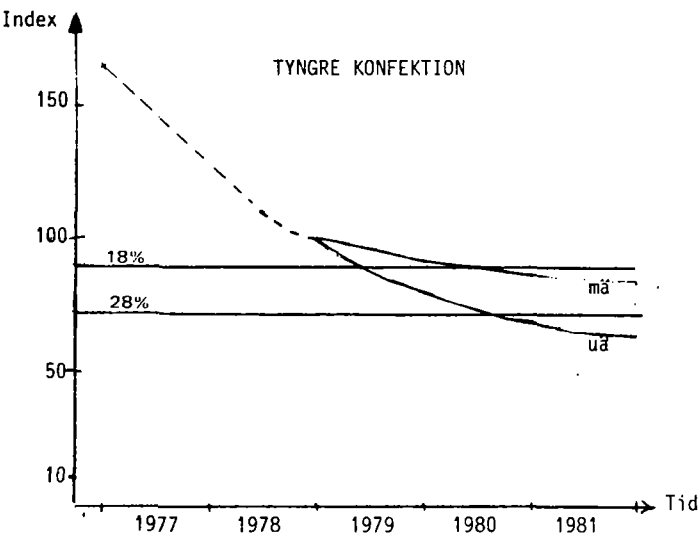
2.4 Inkomna framställningar

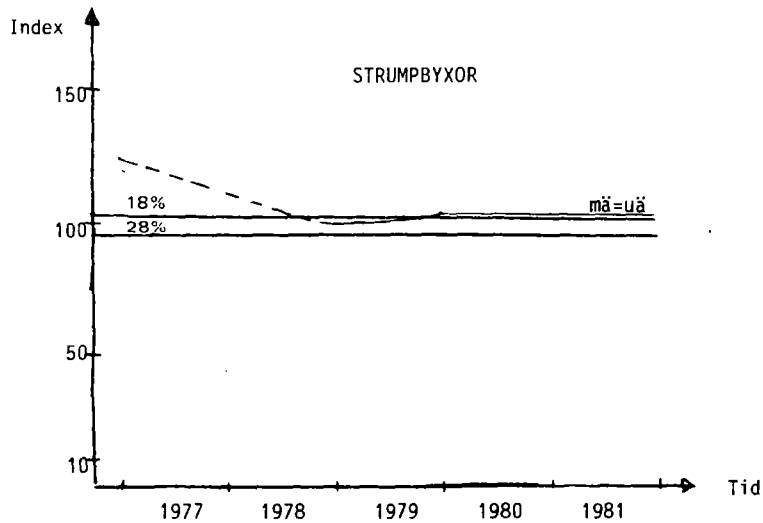
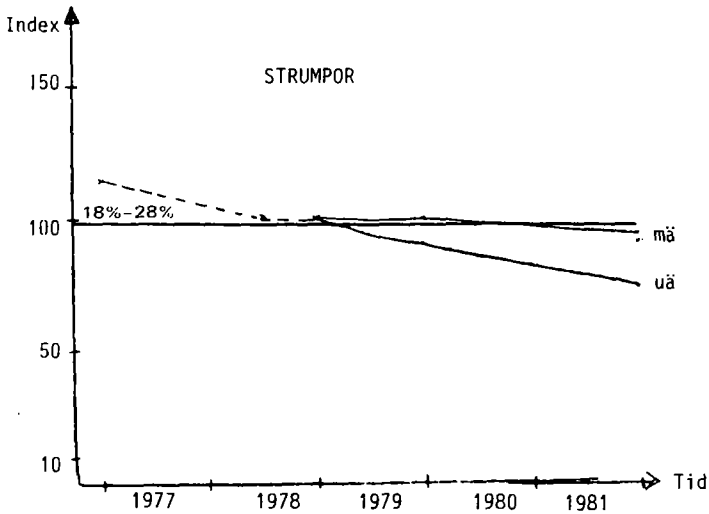
Den fortsatta nedgången inom tekoindustrin har föranlett bl. a. de anställdas och företagens organisationer att till den tidigare och nuvarande regeringen framföra synpunkter och framlägga förslag till åtgärder.

Beklädnadsarbetarnas förbund har bl. a. i flera skrivelser under föregående år krävt att olika åtgärder skall vidtas. I en framställning den 10 september 1978 kräver förbundet bl. a. en samhällelig planering som innebär att en nivå för beklädnadsproduktionen fastställs, en omprövning av villkoren och formerna för frihandeln på beklädnadsområdet, ett ökat statligt ägaransvar inom området och en lagstiftning avseende beklädnadsdetaljhandelns prissättning men också extra insatser för att finna ny, meningsfull sysselsättning för dem som måste lämna sina arbeten och för att skapa ett mer differentierat näringsliv på orter med ensidig inriktning på beklädnadsindustrin.

Vid flera tillfällen under föregående år har företrädare för tekoföretagens organisationer, bl. a. i en skrivelse överlämnad den 29 november 1978, hemställt om åtgärder på de sysselsättnings-, industri- och handelspolitiska områdena för att åstadkomma en uppbromsning av den pågående utvecklingen. Som målsättning för tekopolitiken har angetts att konsumtionen till åtminstone en tredjedel skall täckas med inhemsk produktion. Förslagen har

Prognos för produktionskapacitetens utveckling i fråga om tyngre konfektion, lättare konfektion och underkläder, strumpor samt strumpbyxor (Index. Produktionskapaciteten 1978-12-31 = 100)





avsett bl. a. förlängning och höjning av äldrestödet, förstärkning av de industripolitiska åtgärderna, däribland de exportfrämjande åtgärderna, ökade möjligheter till offentlig upphandling inom landet samt vissa handelspolitiska åtgärder.

Tekodelegationen har i en skrivelse den 25 september 1978 med hänvisning till den rådande situationen inom tekoindustrin pekat på det oroande i att arméns planer på minskade inköp av beklädnadsvaror ytterligare försvårar branschens läge. Delegationen anger som sin uppfattning att armén under rådande omständigheter inte borde skära ned sina inköp.

Marks kommun har i skrivelse den 11 januari 1979 pekat på tekoindustrins betydelse för kommunen och även för hela Sjuhäradsbygden. I skrivelsen understryks behovet av statliga åtgärder som förbättrar förutsättningarna för textil verksamhet. I en skrivelse den 15 februari 1979 betonar länsstyrelsen i Älvsborgs län tekoindustrins betydelse för Sjuhäradsbygden och för hela länet. Även i denna skrivelse föreslås olika åtgärder för att förbättra tekoindustrins konkurrensmöjligheter.

Företrädare för Södra Älvsborgs distrikt av SSU överlämnade den 4 oktober 1978 en skrivelse och namnlistor med krav om bl. a. en bestämd nivå för den svenska tekoproduktionen, mer resurser till det statliga tekobolaget och ersättningsindustrier till Sjuhäradsbygden.

2.5 Övergripande plan för tekoindustrin

2.5.1 Allmänt

Jag har i det föregående redogjort för tekoindustrins utveckling under 1970-talet. De statliga åtgärder som under denna tid har satts in för att påverka denna utveckling har främst vidtagits av arbetsmarknads- och industripolitiska skäl. Strävan har varit att nedgångstakten i sysselsättningen inte skall överstiga vad som är socialt acceptabelt samt att branschen skall ges den struktur och omfattning som medför de bästa överlevnadsmöjligheterna på sikt. Tekobranschens försämrade läge från mitten av 1970-talet har medfört att de arbetsmarknads- och industripolitiska insatserna ökat kraftigt under senare år.

SIND och AMS handlägger frågor om industri- resp. arbetsmarknadspolitiskt stöd till tekoindustrin.

Minskningen av tekoindustrins produktion och produktionskapacitet har medfört att de försörjningsberedskapspolitiska aspekterna alltmer har kommit i förgrunden vid överväganden om åtgärder för branschen.

Planering av försörjningen med tekovaror i en krissituation har sedan lång tid skett inom ÖEF. Till en början var beredskapsåtgärderna i huvudsak inriktade på beredskapslagring av importerade textilt fibrer som ull och bomull och på planering av främst grundtextila företags verksamhet i ett krig. På grund av den grundtextila tillverkningens tillbakagång började ÖEF från

slutet av 1960-talet att beredskapslagra vissa tunna trikågarner samt tyngre vävnader.

Beredskapslagring har på tekoområdet endast betraktats som ett komplement till den levande produktionen. Då minskningen av produktionen fortsatte under början av 1970-talet aktualiserades vid denna tid åtgärder för att dämpa nedgången. De åtgärder som vidtagits i detta syfte har hittills enbart gällt den grundtextila sektorn samt trikåindustrin. Insatserna som administreras av ÖEF har i huvudsak avsett kreditstöd för investeringar i maskinutrustning och byggnader. Sedan mitten av 1970-talet har dock även försörjningsberedskapslån lämnats i några fall.

Den inriktning av försörjningsberedskapen på tekoområdet som beslutades av riksdagen hösten 1977 innebar som jag redan har nämnt att mål angavs för försörjningsuthållighet och försörjningsstandard. I prop. 1977/78:42 redovisades vidare den tillförsel av olika tekovaror som i en krissituation bör kunna ske genom produktion eller från beredskapslager, dvs. efter hänsynstagande till möjlig krisimport och minskning av näringslivets lager. ÖEF rapporterar regelbundet till regeringen hur befintlig produktionskapacitet förhåller sig till behoven.

Statsmakterna har tidigare inte sett några skäl att uttala på vilken *nivå den löpande produktionen eller produktionskapaciteten på tekoområdet behöver upprätthållas*.

Från *industripolitiska* utgångspunkter finns inte anledning att sträva efter detta slag av mål. Eftersom industripolitiken syftar till att bl. a. främja utvecklingen av livskraftiga företag är det snarare ett industripolitiskt mål att stimulera en viss rörlighet från stagnerande sektorer till sektorer med bättre konkurrensförutsättningar.

Tekoindustrin är till stor del koncentrerad till vissa begränsade delar av landet. Att av *regionalpolitiska* skäl upprätthålla sysselsättningen i en hel bransch på en viss nivå strider dock enligt min mening mot grundläggande principer för vår samhällsekonomi. Syftet med de omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder som har riktats mot tekoindustrin har i första hand varit att minska takten i branschens omställning och på så sätt förbättra möjligheterna att med övriga arbetsmarknadspolitiska insatser underlätta omställningen för den berörda personalen.

Den faktor som enligt min mening kan motivera ett bibehållande av den levande produktionen på en viss nivå är hänsynen till *försörjningsberedskapen*. Det är av central betydelse att produktionskapacitet som är oundgänglig i en krissituation inte spolieras. I det uttalande som riksdagen gjorde i december 1978 beträffande en långsiktig plan på tekoområdet och vilket jag redogjort för i det föregående, hänvisas också till försörjningsberedskapen som ett motiv för att ange nivåer för produktionen.

Nivåer för löpande produktion möjliggör även en uppdelning av tekoindustrin i delbranscher som är kritiska från försörjningsberedskapssynpunkt och i sådana för vilka detta inte är fallet. Härigenom kan klara gränser dras

mellan åtgärder som vidtas av försörjningsberedskapsskäl och andra åtgärder. Enligt min mening bör dessutom nivåer ge en bättre grund för planeringen inom tekoindustrin.

Mot bakgrund av vad jag här har anfört förordar jag att nivåer anges för den levande produktion som svarar mot försörjningsberedskapsbehoven. Nivåerna bör beräknas med utgångspunkt i bl. a. den produktionskapacitet som erfordras vid en krisimport vars kvantitet motsvarar ungefär en fjärdedel av den årliga importen under åren 1974–1976. Med utgångspunkt härifrån kommer jag i det följande att lämna förslag till nivåer inom olika delar av tekosektorn.

Enligt min mening kan en enhetlig nivå inte anges för samtliga delbranscher. I stället måste nivåerna beräknas för varje delbransch efter en analys av de behov som föreligger från försörjningsberedskapssynpunkt. Nivåerna kommer i det följande att uttryckas som den produktion som bör kunna åstadkommas under en treårig krissituation.

Försörjningsberedskapen kan tillgodoses genom alternativa metoder, vilket måste beaktas vid angivandet av nivåer för den levande produktionen. Sådana metoder är beredskapslagring och åtgärder för att upprätthålla en produktionskapacitet i malpåse eller en levande produktion. Vilka metoder som skall väljas beror på det försörjningsberedskapsmässiga värdet av olika alternativ samt kostnaderna för dessa. En förändring av kostnadsrelationen leder bl. a. till att omfattningen av den levande produktion som bör upprätthållas, förändras. Även produktivitetsförändringar i industrin påverkar detta behov liksom den tekniska utvecklingen. De nivåer för behövlig produktion som anges blir därmed till sin karaktär något vaga. I samband med nästa totalförsvarsbeslut våren 1982 bör målen för försörjningsberedskapen på tekoområdet och även nivåerna för den levande produktionen bli föremål för omprövning. Om det skulle inträffa påtagliga förändringar av kostnadsrelationerna mellan olika metoder för att trygga försörjningsberedskapen bör detta medföra en omprövning av nivåerna redan dessförinnan.

Nivåerna för den löpande produktionen utgör en av utgångspunkterna för en övergripande plan för tekoindustrin. Av en sådan plan bör enligt min mening vidare framgå vilka arbetsmarknads- och industripolitiska instrument som bör komma till användning samt vilka åtgärder som vid behov bör vidtas för att anpassa produktionskapaciteten till det försörjningsberedskapspolitiska behovet.

Jag förordar att den övergripande plan för tekoindustrin som nu bör övervägas skall avse de tre budgetåren 1979/80–1981/82. Härigenom kommer ett beslut om nästa planeringsperiod för tekoindustrin att kunna kopplas ihop med nästa totalförsvarsbeslut våren 1982, vilket är angeläget med hänsyn till försörjningsberedskapens allt större roll i den statliga tekopolitiken.

Jag vill i detta sammanhang understryka att planeringen för försörjnings-

beredskapen på tekoområdet utgör en del av den löpande planeringsverksamhet som på kort och lång sikt bedrivs inom det ekonomiska försvaret. En samordnad planering är en nödvändig förutsättning för att väl underbyggda avvägningar skall kunna göras mellan åtgärder för försörjningsberedskapen på olika områden.

Mot bakgrund av den bedömning som har gjorts om fortsatt nedgång inom tekoindustrin om samhällets nuvarande stöd minskas eller avbryts samt angelägenheten av att de olika samhällspolitiska målen på tekoområdet kan uppnås, förordar jag efter samråd med cheferna för arbetsmarknads- och industridepartementen att handlingsberedskap skall finnas för att sätta in kraftfulla åtgärder för branschen under den treårsperiod som planen omfattar. Planeringsperioden t. o. m. budgetåret 1981/82 bör ses som ett anpassnings-skede till en struktur och omfattning hos tekoindustrin som till inte oväsentlig del bestäms av de krav som försörjningsberedskapen ställer. De åtgärder som bör vidtas är emellertid av såväl försörjningsberedskaps- som arbetsmarknads- och industripolitisk natur. Jag redovisar här i korthet dessa åtgärder. Jag och cheferna för arbetsmarknads- och industridepartementen återkommer i det följande härtill.

Det s. k. äldrestödet som av *arbetsmarknadspolitiska skäl* infördes den 1 juli 1977 är till sin karaktär ett tillfälligt stöd. Av skäl som chefen för arbetsmarknadsdepartementet kommer att redovisa senare i dag bör emellertid äldrestödet finnas kvar under planeringsperioden. Stödet bör utgå på nuvarande nivå under budgetåret 1979/80. Omfattningen av stödet under återstoden av planeringsperioden får avgöras av utvecklingen på arbetsmarknaden.

Beroende på produktionskapacitetens utveckling kan *försörjningsberedskapspolitiska åtgärder* behöva sättas in under planeringsperioden. Salunda bör s. k. försörjningsberedskapslån användas för att ersätta företag för upprätthållande av försörjningsberedskapsviktig produktionskapacitet. Lånen bör utgå för delbranscher som har nått en nivå som är kritisk från försörjningsberedskapssynpunkt och inom delbranscherna generellt, på ett sådant sätt att snedvridning av konkurrensförhållandena inte uppstår. Lånen bör dock i vissa fall kunna utgå innan en försörjningsberedskapsmässigt kritisk nivå har nåtts, då så är motiverat av arbetsmarknads- och regionalpolitiska skäl.

Kreditstöd föreslås kunna utgå som tidigare för investeringar i maskiner och byggnader vid företag som är av särskild betydelse från försörjningsberedskapssynpunkt.

Industripolitiska åtgärder för tekoindustrin i syfte att främja en anpassning till den struktur som medför den bästa konkurrenskraften på sikt inleddes år 1970 med exportfrämjande åtgärder och utbildningsstöd. Åtgärder har successivt breddats under 1970-talet och omfattar f. n. även konsultbidrag, särskilda strukturgarantier, rationaliseringslån och stöd till marknadsföringsåtgärder på hemmamarknaden. Åtgärder är tidsbegränsade och löper enligt

statsmakternas beslut t. o. m. den 30 juni 1979.

Enligt den övergripande plan för tekoindustrin som jag föreslår kan produktionskapaciteten på tekoområdet komma att minska i måttlig takt varvid inom stora delar av branschen produktionen först mot slutet av planeringsperioden kan komma att närma sig de nivåer som erfordras av försörjningsberedskapsskäl.

Mot bakgrund av hittillsvarande utveckling inom tekoindustrin är det framförallt angeläget att stora ansträngningar görs för att skapa förutsättningar för fortsatt konkurrenskraft inom utvecklingsbara delar av branschen. Det är av många skäl önskvärt att försörjningsberedskapen i så stor utsträckning som möjligt tillgodoses genom livskraftiga tekoföretag. Härigenom begränsas behovet av försörjningsberedskapsåtgärder. Chefen för industridepartementet kommer senare denna dag att förorda att vid genomförandet av de industripolitiska åtgärderna - med bibehållen huvudinriktning att främja den långsiktiga konkurrenskraften inom tekoindustrin - ökad hänsyn tas till att den produktion som av försörjningsberedskapsskäl bör fortsätta på lång sikt sker i så effektiva former som möjligt.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att vidtagna ekonomisk-politiska åtgärder, som t. ex. devalveringarna, utträdet ur den s. k. valutaormen samt borttagandet av arbetsgivareavgiften, har inneburit en förstärkning av tekoindustrins konkurrenskraft.

Chefen för industridepartementet kommer senare denna dag att förorda att de industripolitiska åtgärderna för tekoindustrin förlängs under tre år fr. o. m. budgetåret 1979/80.

De statliga åtgärderna på tekoområdet administreras f. n. i första hand av ÖEF, AMS och SIND. Vidare har tekodelegationen ett allmänt samordnings- och bevakningsansvar.

Under planeringsperioden t. o. m. budgetåret 1981/82 är det väsentligt att upprätthålla en väl fungerande planeringsverksamhet på tekoområdet så att effektiva åtgärder skall kunna vidtas om och när problem uppstår vad gäller försörjningsberedskapen.

Regeringen bör vid årliga kontrollstationer pröva vilka åtgärder som krävs för att tillgodose försörjningsberedskapen.

2.5.2 Behov av löpande produktion inom olika delbranscher

För tekoindustrins olika delbranscher eller produktionsområden tas i det följande, med undantag för främst tillverkning av textilfibrer, ställning till hur stor levande produktion som bör upprätthållas av försörjningsberedskapsskäl.

Jag har härvid i huvudsak utgått från det behov som angetts i prop. 1977/78:42. Jag förordar emellertid att i fråga om behovet av teknisk textil de justeringar görs som föreslås av ÖEF i rapporten den 6 februari 1979. Detta innebär att behovet av dessa tekovaror bör bestämmas med utgångspunkt i

mål om kortare uthållighet än som gäller för tekovaror i övrigt.

Vid mina överväganden har jag som tidigare nämnts förutsatt att importen i en treårig krissituation kan uppgå till en kvantitet som motsvarar ungefär en fjärdedel av den årliga importen under åren 1974–1976, dvs. samma bas som förutsattes i prop. 1977/78:42.

I samband med diskussionen av försörjningsberedskapsläget på olika varuområden berörs vidare i förekommande fall vilka alternativ till upprätthållande av en levande produktion som kan tänkas för att tillgodose försörjningsberedskapen.

Textilfibrer

Som jag redan har nämnt finns ett avtal mellan ÖEF och Svenska Rayon AB som tryggar försörjningsberedskapen i fråga om viskosfibrer t. o. m. år 1984. Mot bakgrund av den utbyggnad som med hjälp av avskrivningsslån sker av företagets produktionskapacitet i fråga om s. k. modalfibrer, som är en förädlad form av viskosfiber, bedömer jag att det i början av 1980-talet kommer att finnas en tillräckligt stor produktionskapacitet inom landet i fråga om både fibrer av ull- och av bomullstyp.

Mot bakgrund av att kapaciteten totalt sett är mer än tillräcklig samt att detta förhållande kommer att gälla fram t. o. m. år 1984, ser jag inget skäl att förorda en nivå för den löpande produktionen på detta område.

Bomullsgarn

Behovet av tillförsel av bomullsgarn från inhemsk produktion och beredskapslagring under en treårig krissituation har närmare redovisats i prop. 1977/78:42. Med den justering som föranleds av vad jag har anfört i fråga om behovet av teknisk textil uppgår behovet till ca 22 000 ton.

I det föregående har jag redogjort för de avtal som ingicks i juni 1977 mellan staten och de svenska bomullsföretagen. Genom dessa avtal kommer produktionen att på sikt i allt väsentligt koncentreras till två företag, nämligen Kungsfors fabriker AB och Gustaf Werner AB. Produktionskapaciteten hos dessa företag kan vid årsskiftet 1978/1979 beräknas medge en produktion av ca 24 500 ton under en treårig kris. ÖEF:s beredskapslager av fina bomulls-trikågarner, som det inte är tillverkningstekniskt lämpligt att i en krissituation framställa inom landet, uppgår till ca 2 000 ton. Möjliga tillgångar i form av produktionskapacitet och beredskapslager överstiger således något det angivna behovet. Med hänsyn till de brister i försörjningsberedskapen som föreligger i fråga om garn av ändlösa syntetiska och regenererade fibrer bör strävan enligt min mening vara att upprätthålla en produktionskapacitet som motsvarar storleksordningen 20 000–22 000 ton.

Avtalen med Kungsfors fabriker AB och Gustaf Werner AB löper ut den 30 juni 1980. Jag räknar med att produktionskapaciteten hos företagen i

huvudsak skall vara oförändrad fram till denna tidpunkt. Erfarenheterna av avtalen är enligt min mening goda. Avtalen innehåller bestämmelser om möjlighet till förlängning av avtalen med två år. Det bör ankomma på ÖEF att senare inkomma med förslag till hur försörjningsberedskapen i fråga om bomullsgarn bör tillgodoses under den återstående delen av planeringsperioden, dvs. till utgången av budgetåret 1981/82.

Hittills har bomullsavtalen med genomsnittliga kostnader per år om ca 29 milj. kr. ställt sig billigare än alternativet beredskapslagring. Kostnaderna för en beredskapslagring motsvarande hela produktionsbehovet kan beräknas uppgå till storleksordningen 40–50 milj. kr. per år. Det bör undersökas huruvida en kombination av löpande produktion och beredskapslagring ställer sig billigare än något av de renodlade alternativen.

Kard- och kamgarn

Enligt SIND:s prognos 1978 bedöms produktionen av kam- och kardgarn t. o. m. år 1981 upprätthållas på ungefär nuvarade nivå om äldrestödet inte minskas. Om äldrestödet skulle avskaffas i och med utgången av år 1978 bedöms produktionen minska med omkring 30 % under samma period.

Tillförselbehovet av kard- och kamgarn från inhemsk produktion samt beredskapslager under en treårig kris kan med ledning av prop. 1977/78:42 samt uppgifterna i ÖEF:s rapport i februari 1979 beräknas uppgå till ca 25 000 ton. Möjlig produktion uppgick årsskiftet 1978/79 till ca 28 500 ton. En viss överkapacitet föreligger således. Med hänsyn till bristerna i fråga om garn av ändlösa syntetiska och regenererade fibrer bör strävan vara att upprätthålla en produktionskapacitet motsvarande storleksordningen 25 000–27 000 ton.

Till skillnad från bomullsindustrin utgörs kard- och kamgarnsbranschen av många mindre företag. Flera av dessa företag har f. n. ekonomiska svårigheter. Ett företag, Stigtex AB, uppbär för femårsperioden 1977–1981 ett statligt stöd uppgående till högst 2,5 milj. kr./år. Dessutom har två andra företag under år 1978 fått försörjningsberedskapslån för upprätthållande av produktionskapacitet.

Det kan dock konstateras att försörjningsberedskapssituationen f. n. är tillfredsställande.

På bomullsspinningsområdet har under 1970-talet skett en omfattande modernisering av produktionsutrustningen genom att övergång i stor utsträckning har skett från ring- till s. k. rotorspinning. Investeringarna, som möjliggjorts genom avskrivningslån från ÖEF, har medfört en väsentlig produktivitetsökning. Motsvarande investeringar har hittills endast skett i liten omfattning inom kard- och kamgarnsspinningsområdena.

Garn av ändlösa syntetiska och regenererade fibrer

I fredstid används garn av ändlösa syntetiska fibrer i stor omfattning för beklädnadsändamål inom främst trikåindustrin. Garn av ändlösa regenererade fibrer används bl. a. för framställning av foderväv. Varken garn av ändlösa syntetiska eller regenererade fibrer tillverkas inom landet. Viss malpåsehållning av maskinutrustning för framställning av cordgarn (för tillverkning av bildäck) förekommer emellertid hos Svenska Rayon AB.

I en krissituation planeras trikåindustrins behov tillgodoses genom en övergång till användning av svenskspunna ull- och bomullsgarn. Även om hänsyn tas till viss krisimport måste emellertid en betydande beredskapslagring ske av ändlösa syntetgarner för att behoven skall kunna tillgodoses. Härtill bidrar att trikåindustrin i stor utsträckning av maskintekniska skäl inte kan ställa om från användning under normala förhållanden av fina ändlösa syntetgarner till i en krissituation grövre svensktillverkat garn.

F. n. beredskapslagrar ÖEF ca 2 000 ton garn av ändlösa syntetiska fibrer. Årskostnaden för detta lager uppgår till ca 3 milj. kr.

Väv (egentlig väv och trikåväv)

S. k. egentlig väv för beklädnadsändamål framställs inom bomulls- och ylleindustrin samt inom fodervävsindustrin. I en krissituation kan beklädnadsväv tillverkas i vävstolar som normalt används för framställning av annan slags väv.

Trikåväv stickas eller virkas i maskiner som har mindre omställbarhet än vävstolar.

I sin utredning har SIND inte gjort någon bedömning av produktionsutvecklingen i fråga om egentlig väv men bedömer att produktionen av trikåväv kommer att vara i stort sett oförändrad t. o. m. år 1981.

Försörjningsläget i fråga om väv framgår av följande tabell.

Behov av produktion och beredskapslagring samt möjlig produktion under en treårig kris (kapacitetsläget 1978-12-31, milj. m²)

Varuområde	Behov	Möjlig produktion
Egentlig väv	134	140
Trikåväv	67	90
Totalt	201	230

Det bör framhållas att den inhemska produktionskapaciteten ifråga om trikåväv egentligen medger en produktion av 270 milj. m² under tre år. Enligt ÖEF kan dock endast 90 milj. m² ses som en tillgång eftersom trikåmaskinerna för sin produktion är i hög grad beroende av tunna importerade syntetgarner.

Jag kan i stort ställa mig bakom ÖEF:s bedömning om produktionskapaciteten beträffande trikåväv. Jag vill dock samtidigt framhålla betydelsen av att ÖEF prövar möjligheten att utnyttja mer än 1/3 av trikåvävskapaciteten i en kris. Med hänsyn till kapacitens storlek har även mindre ändringar av antagandena stor betydelse för den totala bedömningen. ÖEF bör senare lämna förslag om lämplig avvägning mellan å ena sidan åtgärder som syftar till att upprätthålla produktion av egentlig väv och å andra sidan beredskapslagring av tunna syntetgarner i syfte att bättre kunna utnyttja den stora produktionskapaciteten i fråga om trikåväv eller andra tänkbara alternativ. I avvaktan på denna utredning bör produktionskapaciteten i fråga om egentlig väv kunna medge en produktion under en treårig kris av i storleksordningen 130–135 milj. m².

Tillverkare av egentlig väv har i vissa fall erhållit avskrivningslån från ÖEF för anskaffning av moderna vävstolar. Detta har i första hand gällt bomullsindustrin. Även trikåvävstillverkare har erhållit avskrivningslån då det varit fråga om maskiner som i ett krisläge kan användas för framställning av beklädnadsväv.

Enligt min mening är det angeläget att strävan även i fortsättningen skall vara att stimulera till produktivitetshöjande investeringar inom vävnadsindustrin.

Vävning är en tekniskt komplicerad tillverkningsprocess. Med hänsyn härtill anser jag att en inriktning på malpåsealternativet f. n. inte är realistiskt, utöver vad som redan förutsatts i fråga om skiftgångsökningen i en kris.

Av kostnadsskäl är beredskapslagring av väv i stor skala inte heller en lämplig metod att klara beredskapen. Som ett exempel kan nämnas att den årliga kostnaden för ett beredskapslager som skulle täcka hela produktionsbehovet torde uppgå till omkring en halv miljard kr. Det bör undersökas huruvida en kombination av löpande produktion och beredskapslagring ställer sig billigare än något av de renodlade alternativen.

Kläder

Jag har i det föregående behandlat försörjningsberedskapen i fråga om grundtextilier. På detta område har produktionskapaciteten inom flera delbranscher sjunkit till en nivå som i stort motsvarar vad som erfordras från försörjningsberedskapssynpunkt.

Jag övergår nu till att behandla försörjningen med olika slag av kläder, d. v. s. produkter som framställs inom konfektions- och trikåindustrierna.

Jag förordar att en sådan löpande produktion av kläder bör tryggas som svarar mot behovet av produktionskapacitet under en treårig krisituation vid en krisimport av ungefär en fjärdedel av den årliga importen under åren 1974–1976. Storleken av denna löpande produktion framgår av följande tabell liksom den produktion som är möjlig med befintlig produktionskapacitet vid årsskiftet 1978–1979.

Varuindelningen har utförts så att av ÖEF använda varugrupper i rapporterna i oktober 1978 och februari 1979 har anpassats till SIND:s branschbegrepp.

Sammanförandet i grupperna tyngre konfektion samt lättare konfektion och underkläder har vidare gjorts med hänsynstagande till att behoven i en krissituation kan tillgodoses inom vissa gränser med flera olika slag av kläder samt möjligheterna att i en krissituation ställa om produktionsapparaten.

Sammanförandet i dessa grupper innebär att en jämförelse mellan behov av produktion och möjlig produktion i termer av produktionsvolym blir mer rättvisande än en kvantitativ jämförelse. I följande tabell redovisas därför för grupperna tyngre konfektion samt lättare konfektion och underkläder även ett index för produktionsvolym.

Behov av produktion och beredskapslagring samt möjlig produktion under en treårig kris.

Varuområde	Behov	Möjlig produktion
<i>Tyngre konfektion</i>		
(Överrockar, kappor (inkl. skinnkläder), kavajer, dräktjackor, jackor, täckjackor, arbets- och skyddskläder, byxor samt kjolar)		
- Kvantitet (milj. st./par)	40-44	47,5
- Index för produktionsvolym	80-83	100
<i>Lättare konfektion och underkläder</i>		
(Klänningar, skjortor, blusar, tröjor, underkläder)		
- Kvantitet (milj. st./par)	88-95	103,5
- Index för produktionsvolym	80-83	100
<i>Strumpor</i> (kvantitet milj. par)	83-85	85,0
<i>Strumphyxor</i> (kvantitet milj. par)	70-75	85,0

Som framgår av tabellen kan den möjliga produktionen i samtliga fall beräknas uppgå till eller överstiga det beräknade behovet under treårsperioden.

Med utgångspunkt i SIND:s prognos för produktionsutvecklingen under perioden 1979-1981 har i det föregående behov av produktion och beredskapslagring ställts mot den bedömda utvecklingen av produktionskapaciteten under denna period.

SIND:s prognoser innebär för stora delar av konfektionsindustrin att en förändring i utvecklingen jämfört med den närmast bakomliggande periodens snabba nedgång förutsätts inträffa fr. o. m. i år med ytterligare minskad nedgångstakt åren 1980 och 1981.

Från företagets och de anställdas organisationer har framförts att SIND:s prognoser är alltför optimistiska. Vissa förhållanden, bl. a. en stärkt konkur-

renskraft för svensk tekoindustri som följd av genomförda delvalveringar, slopade arbetsgivaravgifter och en dämpning av inflationstakten liksom effekter av en allmän konjunkturuppgång, styrker dock trovärdigheten i den bedömning som SIND har gjort. De olika tecken på en viss vändning uppåt under den senaste tiden inom tekoindustrin, som jag tidigare har redovisat, talar också i denna riktning. Detta strider inte mot föreställningen om en fortsatt krympning av tekoindustrin på lång sikt. I sammanhanget kan nämnas att även den senaste långtidsutredningen anger en förändring av tekoindustrins utveckling i positiv riktning under de närmaste åren jämfört med den tidigare utvecklingen.

Vad som här har anförts visar enligt min mening att SIND:s prognoser i stora drag torde ge en realistisk bild av produktionsvolymens och produktionskapacitetens utveckling t. o. m. år 1981.

Enligt SIND:s bedömning har storleken av äldrestödet och motsvarande stödformer stor betydelse för produktionsutvecklingen under åren 1979–1981.

Chefen för arbetsmarknadsdepartementet kommer senare idag att förorda att äldrestöd kommer att utgå under perioden t. o. m. år 1981. Med hänsyn härtill bedömer jag att produktionskapaciteten riskerar att gå ned under en kritisk nivå endast då det gäller strumpor. Under förutsättning av att utvecklingen inte blir mer negativ än vad SIND har bedömt torde produktionskapaciteten i övrigt till en början vara mer än tillräcklig och först mot slutet av planeringsperioden riskera att närma sig den nivå som erfordras från försörjningsberedskapssynpunkt.

Risken för en mer negativ utveckling måste dock givetvis beaktas. Jag kommer därför i det följande att förorda att treåriga prognoser fortlöpande görs beträffande produktionskapacitetens utveckling. En successivt säkrare uppfattning kan då erhållas om utvecklingen under hela planeringsperioden, d. v. s. t. o. m. budgetåret 1981/82. Om produktionskapaciteten under planeringsperioden skulle komma att understiga nödvändiga nivåer måste beredskap finnas för att vidta åtgärder som motverkar en fortsatt utveckling i denna riktning.

Då det gäller tillverkning av kläder har investeringsstöd hittills endast utgått till viss trikåttillverkning.

ÖEF diskuterar i sin rapport i oktober 1978 tänkbara alternativ till upprätthållande av levande produktion för att trygga försörjningsberedskapen. Som jag redan har nämnt ställer sig enligt ÖEF:s rapport beredskapslagring av så högt förädlade produkter som färdiga kläder mycket dyrbart. Jag anser för egen del att detta alternativ inte nu utgör en framkomlig väg. Detta gäller åtminstone så länge kostnadsberäkningarna görs för en lagring i stor skala. Jag vill inte utesluta att mindre försörjningsberedskapsmässiga flaskhalsar kan elimineras genom en ekonomiskt motiverad lagring av behoven på marginalen. Därför bör fortlöpande analyser av de konkreta möjligheterna ske. Jag delar ÖEF:s uppfattning att förutsättningarna för en

beredskapslagring av begagnade kläder bör utredas närmare. Jag återkommer till denna fråga.

ÖEF bedömer att malpåsesättning av maskinutrustning för konfektionering av färdiga plagg är teoretiskt möjlig. ÖEF framhåller dock att malpåschållning redan förekommer eftersom maskinerna i en krissituation förutsätts kunna utnyttjas i två skift. Enligt ÖEF är det inte rimligt att räkna med att kunna öka antalet sysselsatta därutöver.

Enligt min mening torde inte maskinutrustningen utgöra någon trång sektor då det gäller att öka produktionen i en krissituation. Detta är i stället fallet då det gäller tillgången på arbetskraft och då i första hand den kvalificerade arbetskraften. Skiftgången förutsätts i ett krisläge under en treårsperiod öka från ett till två skift. Jag anser att det i planeringen av försörjningsberedskapen bör undersökas hur en ökning av arbetsstyrkan inom konfektionsindustrin i en krissituation kan underlättas och om möjlighet finns att påbörja tvåskiftsdrift i ett tidigare skede. Om så visar sig vara fallet skulle kostnaderna för att trygga försörjningsberedskapen kunna minska. Eftersom det genomsnittligt tar kortare tid att utbilda arbetskraft inom konfektionsindustrin än inom övrig tekoindustri skulle förutsättningar för sådana planeringsinsatser kunna vara bäst på detta område.

Tillverkning av vissa övriga tekovaror

Inom vissa delar av verkstadsindustrin behövs *skyddshandskar* av läder.

Den inhemska tillverkningen motsvarar mindre än 10 % av den framtida konsumtionen. I en krissituation är produktionskapaciteten inom landet otillräcklig för att tillgodose behoven. Efter förslag i prop. 1977/78:42 har vissa beredskapslager av skyddshandskar av läder börjat byggas upp.

Med hänsyn till att tillverkare av skinnkläder i en krissituation kan ställa om produktionen till framställning av skyddshandskar bedömer jag att försörjningsberedskapen på detta område är tryggad.

Enligt ÖEF:s rapport i oktober 1978 är produktionskapaciteten i fråga om *mössor* och *vantar* otillräcklig från försörjningsberedskapssynpunkt. ÖEF anser att en del av bristen bör kunna tillgodoses genom hemstickning. Jag delar ÖEF:s uppfattning och vill inte f. n. förorda att någon nivå uppställs för detta slag av tillverkning.

Färgning och beredning

ÖEF framhåller i sin rapport i oktober 1978 att det totalt föreligger överkapacitet i fråga om färgning och beredning. Jag delar denna uppfattning och förordar att mer preciserade mål för försörjningsberedskapen på detta område inte bör uppställas.

Som jag redan har nämnt har riksdagen i december 1978 uttalat att

regeringens förslag om en långsiktig plan för försörjningsberedskapen på tekoområdet bör syfta till att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skall bibehållas (NU 1978/79:16).

De mål jag i det föregående har förordat i fråga om den löpande produktionen av kläder innebär att en begränsad minskning av denna skulle kunna godtas under planeringsperioden. Sammantaget med vad jag har föreslagit beträffande den grundtextila tillverkningen samt med hänsyn till vad cheferna för arbetsmarknads- och industridepartementen senare idag kommer att föreslå i fråga om åtgärder för tekoindustrin, bedömer jag att den årliga minskningen av produktionsvolymen under perioden 1979/80–1981/82 skall kunna bli måttlig.

Som jag tidigare har nämnt bör regeringen vid årliga kontrollstationer pröva vilka åtgärder som krävs för att tillgodose försörjningsberedskapen.

2.5.3 Försörjningsberedskapspolitiska åtgärder

Jag har i det föregående förordat vissa ungefärliga nivåer för den produktionskapacitet som av försörjningsberedskapsskäl bör kunna upprätthållas under perioden fram t. o. m. budgetåret 1981/82.

Behovet av särskilda åtgärder för att dessa nivåer inte skall underskridas beror givetvis i hög grad på omfattningen av övriga statliga insatser för branschen. Av särskilt stor betydelse är i detta sammanhang äldrestödets storlek. Av skäl som chefen för arbetsmarknadsdepartementet senare kommer att utveckla närmare bör äldrestödet finnas kvar under planeringsperioden och utgå på nuvarande nivå under budgetåret 1979/80. Omfattningen av stödet under återstoden av planeringsperioden får avgöras av utvecklingen på arbetsmarknaden.

Med hänsyn härtill och till mina i det föregående redovisade bedömningar av produktionskapacitetens utveckling, bedömer jag att försörjningsberedskapspolitiska åtgärder så småningom kan aktualiseras inom i första hand den grundtextila industrin. För delbranscher inom vilka produktionskapaciteten understiger vad som erfordras från försörjningsberedskapssynpunkt bör enligt min mening *försörjningsberedskapslån* kunna utgå.

Försörjningsberedskapslån bör vara ränte- och amorteringsfria och utgå i proportion till den produktionskapacitet som ett företag åtar sig att upprätthålla. Lånet bör utgå för ett år i taget och skrivas av vid årets slut om företaget uppfyllt avtalsvillkoren.

Försörjningsberedskapslån bör utgå till delbranscher som ha nått en från försörjningsberedskapssynpunkt kritisk nivå och inom delbranscherna generellt, på ett sådant sätt att snedvridning av konkurrensförhållandena inte uppstår. Det bör ankomma på regeringen att efter framställning av ÖEF avgöra om en delbransch har nått en sådan kritisk nivå samt att fastställa på vilka villkor lån kan utgå. Försörjningsberedskapslån skall även kunna lämnas för produktionskapacitet i malpåse.

Jag anser att det bör åligga ÖEF att handlägga frågor om försörjningsberedskapslån.

Regeringen disponerar f. n. 4 650 000 kr. under anslaget V:9 Försörjningsberedskapslån. Regeringen har i 1979 års budgetproposition föreslagit att försörjningsberedskapslån på sammanlagt 26,2 milj. kr. skall lämnas under budgetåret 1979/80 för upprätthållande av produktionskapacitet i fråga om textillåfibrer och bomullsgarn. Med hänsyn till önskemålet att upprätthålla en handlingsberedskap inför möjligt bortfall av produktionskapacitet som är väsentlig från försörjningsberedskapssynpunkt, bör härutöver 21,3 milj. kr. ställas till regeringens förfogande.

Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet förordar jag att dessa medel i vissa fall skall kunna användas då det finns särskilda arbetsmarknads- och regionalpolitiska motiv för att stöd lämnas till företag inom delbranscher där den försörjningsberedskapsmässigt kritiska nivån ännu inte har underskridits. De företag som skall kunna komma i fråga för sådant stöd måste dock bedömas ha väsentlig betydelse i en framtida försörjningsberedskapsstruktur. Ett villkor för att stöd skall kunna utgå är vidare att konkurrensförhållandena inte väsentligt påverkas.

Jag vill i detta sammanhang framhålla betydelsen av att produktiviteten inte påverkas negativt av att företag inom försörjningsberedskapskritiska delbranscher erhåller stöd. Hithörande problem bör enligt min mening kunna behandlas i den studie rörande metoder som bör användas för att trygga försörjningsberedskapen som dåvarande chefen för handelsdepartementet omnämnde i prop. 1977/78:42.

För delbranscher där produktionskapaciteten redan är, eller under den föreslagna planeringsperioden bedöms bli kritisk, bör försök göras att förbättra delbranschens företagsstruktur. Genom de s. k. *särskilda strukturgarantierna* finns redan nu ett instrument som kan utnyttjas för att stimulera omstrukturering av tekoindustrin.

ÖEF kan sedan år 1972 lämna *avskrivningslån* för investeringar i maskiner och byggnader vid försörjningsberedskapsviktiga teko-, sko- och garveriföretag. Lånen som är ränte- och amorteringsfria och kan uppgå till 50 % av investeringskostnaden, skrivs av under en 10–15-års period. Statlig *kreditgaranti* kan lämnas för 25 % av investeringskostnaden.

ÖEF bör efter samråd med SIND ges möjlighet att bevilja sådant kreditstöd även i framtiden.

2.5.4 Handelspolitiska överväganden

En av förutsättningarna för välbefinningsutvecklingen i vårt land är den frihandelsvänliga politik som förts av Sverige under hela efterkrigstiden. Handel och industri har kunnat importera råvaror och insatsvaror tullfritt eller med mycket låg tull. Hemmanmarknadsindustrin har kontinuerligt utsatts för ökad konkurrens utifrån, vilket stimulerat till rationaliseringar och

en förhöjd produktivitet. Den successiva nedtrappningen av handelshinder i den industrialiserade världen – vilken Sverige bidragit till genom sitt aktiva deltagande i en serie världsvida tullförhandlingar inom GATT, genom medlemskapet i EFTA och genom frihandelsavtalen med EG – har möjliggjort en ökad export, som generellt sett har varit gynnsam för utvecklingen av svenskt näringsliv. För ett litet land som Sverige med stort exportberoende finns det starka skäl att slå vakt om de liberaliseringar av handeln som uppnåtts och att värna de internationella reglerna på detta område. Protektionism i olika former måste bekämpas.

De senare årens utdragna lågkonjunktur har bl. a. inneburit att naturliga strukturanpassningar inte har kunnat ske. I stället har strukturella påfrestningar varit legio i många industribranscher. Detta har lett till att allt fler länder har tillgripit defensiva åtgärder i första hand för att rädda hotade arbetsstillfällen. En risk är att sådana åtgärder binder arbete och kapital i företag, som på sikt inte är livskraftiga, samtidigt som de kan försvåra en återhämtning av ekonomierna och på sikt försämra förutsättningarna för en fortsatt god tillväxt. En utveckling i denna riktning har varit märkbar i åtskilliga länder.

Jag anser därför att statliga stödåtgärder i största möjliga utsträckning bör ges en sådan inriktning att de inte bevarar föråldrade strukturer, utan i stället underlättar en anpassning till ändrade förhållanden inom landet liksom i världsekonomin. Detta är inte minst viktigt mot bakgrund av den förbättring i världsekonomin som nu kan skönjas. Denna underlättar en strukturanpassning och möjliggör att de som mister sina anställningar i mindre livskraftiga sektorer av näringslivet kan erbjudas sysselsättning i företag som på sikt har de bästa förutsättningarna att vara konkurrenskraftiga. De förslag som jag har redovisat i det föregående bygger på denna grundsyn.

I det internationella regelsystemet medges i allmänhet avvikelser från gällande förpliktelser i fråga om åtgärder för att skydda ett lands väsentliga säkerhetsintressen. Sådana accepterade avvikelser återfinns i GATT-avtalet, EFTA-konventionen och i frihandelsavtalet med EG. I vårt avtal med EG undantas således från avtalsförpliktelserna bl. a. sådana åtgärder som hänför sig till produktion som är oundgänglig för försvarsändamål så länge konkurrensen inte snedvrids för annan produktion. Liknande regler gäller inom EFTA. Stödåtgärder kan således motiveras med försörjningsberedskapsskäl. Tolkningen av vad som skall avses vara produktion som är oundgänglig för försvarsändamål har dock inte varit entydig. Tveksamhet har uttalats från många länder om civil produktion kan omfattas.

För svensk del gäller emellertid den särskilda säkerhetspolitiska förutsättningen att landet med egna resurser måste kunna tillgodose de oundgängligaste behoven för befolkningen i en krissituation.

Bedömningen av vad som är oundgängligt för landets försvar måste i varje enskilt fall avgöras av landet självt. Sverige hävdar för egen del att den för överlevnad oundgängliga försörjningen med livsmedel, energi, beklädnad

och sjukvårdsförmådenheter måste kunna säkras.

Jag vill framhålla att det är angeläget att försvarsargumentet utnyttjas restriktivt så att inte den internationella disciplinen på området undergrävs.

Målet för den statliga tekopolitiken och för den övergripande plan för tekoindustrin som jag här lägger fram är att i så stor utsträckning som möjligt effektivisera och bevara en livskraftig industri. På detta sätt främjas också försörjningsberedskapen bäst.

Jag övergår nu till att diskutera de handelspolitiska åtgärderna vid gränsen.

Den frihandelsvänliga politik Sverige fört under en lång följd av år har lett till att de svenska tullarna generellt sett nu ligger på en mycket låg nivå vid en internationell jämförelse. Sverige har aktivt deltagit i de världsvida tullsänkingsförhandlingar som under en följd av år hållits inom ramen för GATT. På tekoområdet har dock Sverige i dessa förhandlingar iakttagit återhållsamhet beträffande tekovaror som ansetts vara känsliga i Sverige från marknadsstörningssynpunkt. Till följd av denna politik ligger nu teko-tullarna i Sverige för dessa känsliga varor på nivån 13–17 %, vilket är över den genomsnittliga svenska tullnivån. Sådana tekovaror är vidare undantagna från de generella tullpreferenser som Sverige ger till förmån för u-länderna. För länder med vilka Sverige har frihandelsavtal gäller dock tullfrihet för dessa varor.

På tekoområdet har man internationellt erkänt behovet av avsteg från en strikt tillämpad frihandelsprincip gentemot s. k. lågprisländer. En stor del av världshandeln med textilier regleras av ett mellanstatligt avtal, det s. k. multifiberavtalet (MFA), till vilket Sverige anslutit sig. Avtalet innefattar regler för begränsning av handeln med textilvaror av bomull, ull och konstfibrer.

I prop. 1977/78:42 redovisades vissa förändringar i den dittillsvarande politiken för begränsning av lågprisimporten av konfektionsvaror. En mer effektiv tillämpning av systemet med bilaterala avtal inom ramen för MFA ansågs vara nödvändig. Sverige borde söka uppnå överenskommelser med lågprisländer omfattande alla känsliga varor på konfektionsområdet, s. k. heltäckande avtal. För att uppnå en bättre skyddseffekt måste man också räkna med begränsningsarrangemang med fler lågprisländer än tidigare. De fattigaste länderna drabbas ofta särskilt hårt vilket beaktas när så är möjligt. Vid riksdagsbehandlingen av prop. 1977/78:42 framfördes ingen erinran mot förslagen till handelspolitiska åtgärder.

Sedan hösten 1977 har bilaterala avtal enligt riktlinjerna i prop. 1977/78:42 ingåtts med tretton leverantörländer. Avtalen har för de största av dessa inneburit nedskärningar i förhållande till tidigare export. För övriga länder har avtalen i stort sett inneburit begränsning vid tidigare gällande exportnivå eller smärre ökningsar.

Det har varit möjligt att ingå denna nya typ av avtal genom att

förhandlingarna har utgått från de särskilda regler som fastställdes i samband med förlängningen av MFA vid årsskiftet 1977/78. Bl. a. kom man där överens om att förstärka den s. k. nordiska klausulen. Den innebär att särskild hänsyn skall tas till länder såsom Sverige, vilka utgör små marknader, har en hög importandel av textilvaror och liten hemmaindustri. De regler som fastställdes i förhandlingarna om en förlängning innebär också att man på enskilda punkter kan göra avvikelser från MFA om export- och importland kan komma överens härom. Sverige anslöt sig till det förlängda MFA i april 1978.

Gentemot statshandelsländerna upprätthålls begränsningar på tekoområdet antingen genom bilaterala s. k. årliga protokoll, som överenskommits inom ramen för nu gällande långsiktiga handelsavtal, eller genom på svensk sida fastställda begränsningar. Importen från Taiwan är oförändrat föremål för en ensidig svensk importreglering.

För vår handel med de utvecklade industriländerna i Västeuropa gäller de regler som finns i EFTA-konventionen och i avtalet med EG. De större förmåner i form av nära nog fullständig liberalisering av handeln med industriprodukter som länderna inom det europeiska frihandelsområdet beviljar varandra, återspeglas också i de striktare regler för undantag från frihandelsförpliktelserna som gäller denna handel. Åtgärder som strider mot frihandeln måste som regel i förväg prövas och godtagas av motparten. Reaktionen mot Sverige torde bli mycket kraftig om vi skulle införa importbegränsningar mot våra handelspartner i Västeuropa. Risker för motåtgärder mot vår export skulle vara mycket stora. Det kan erinras om att av vår totala export år 1978 på ca 96 miljarder kr. gick nära 70 % till EG och EFTA. Även tekoindustrin är en stor exportör. Exporten år 1978 uppgick till 2,3 miljarder kr., varav 85 % gick till EG och EFTA.

Mot bakgrund av vad jag här har anfört finner jag inga skäl att förorda någon ändring av importpolitiken gentemot de länder med vilka vi ingått frihandelsavtal.

I prop. 1977/78:42 förutsågs att en utvärdering av det effektiviserade begränsningssystem för tekoimporten, som föreslogs i propositionen, måste ske efter viss tid. En sådan utvärdering har utförts av kommerskollegium under år 1978.

Liksom under hösten 1977 har särskilda överväganden måst göras beträffande grundtextilier. Handelspolitiska restriktioner ter sig här liksom tidigare mindre lämpliga av två skäl: dels kommer fyra femtedelar av importen från EG och EFTA, dels rör det sig om insatsvaror för svensk konfektionsindustri. Andra stödåtgärder har därför vidtagits på detta område.

Vad beträffar importen på konfektionsområdet har under 1978 kunnat konstateras att den tidigare ständigt ökande importen förbyts i en importminskning, som varit särskilt markant från lågprisländerna. I vilken utsträckning denna minskning har berott på det effektiviserade begränsningssys-

temet är svårt att statistiskt belägga, eftersom även konsumtionen i Sverige varit vikande. Bransch- och fackorganisationerna har emellertid varit ense om att det nya systemet har varit till nytta för svensk tekoindustri. Man torde således kunna konstatera att vi inom ramen för det internationellt överenskomna regelsystemet för textilhandeln erhållit väsentligt förbättrade möjligheter till effektiva begränsningar av marknadsstörande lågprisimport. Denna slutsats talar också för en fortsättning av nu tillämpade system.

I den allmänna debatten har stundom föreslagits att man skulle överge nuvarande begränsningssystem inom ramen för det internationella textilavtalet och i stället införa s. k. globalkontingenter i enlighet med GATT-avtalets generella skyddsklausul. Det skulle innebära att totalramar för importen från samtliga berörda länder av olika varor fastställs. Dessa länder skulle sedan få konkurrera om det tillgängliga importutrymmet.

Samtliga tillfrågade instanser, dvs. kommerskollegium samt bransch- och fackorganisationer, har varit ense om att EG och EFTA bör undantas från begränsningar oavsett begränsningssystem. Då nu gällande bilaterala avtal omfattar huvuddelen av importen till Sverige av tekovaror från övriga länder skulle en övergång till ett globalkontingentsystem inte innebära några större förändringar vad gäller omfattningen av den import som begränsas. Med hänsyn till de internationella regler som gäller på området skulle vi inte heller kunna nå några väsentliga volymmässiga nedskärningar jämfört med nuvarande system. Däremot finns ett antal nackdelar med ett globalkontingentsystem.

Sålunda riskerar vi att ådra oss internationell kritik för att ha frångått multifiberavtalet. En uppenbar risk föreligger dessutom för motåtgärder. Vidare medför ett globalkontingentsystem en komplicerad och relativt dyrbar administrativ apparat. Det blir också svårare, eftersom konkurrensen mellan exportörsländerna inom globalerna är fri, att inom ramen för ett globalkontingentsystem ta särskild hänsyn till länder med lägre utvecklingsgrad. Slutligen bör noteras att den legala grund vi internationellt kan åberopa för att införa ett globalkontingentsystem är undantagsreglerna i det internationella GATT-avtalet. Enligt dessa regler skall begränsningssystemet vara temporärt.

Jag har därför funnit att nuvarande system med bilaterala avtal med ett antal lågprisländer bör tillämpas även i fortsättningen. Hittillsvarande avtal har ingåtts på ca ett år. Fortsättningsvis bör längre avtalsperioder eftersträvas. EG och EFTA bör fortsatt undantas från reglering. För övriga länder bör gälla skärpt övervakning och ökad förhandlingsberedskap.

Enligt branschens uppfattning förekommer en icke obetydlig import från begränsningsländerna via tredje land. Det har emellertid visat sig vara vanskligt att få bekräftat om en sådan trafik faktiskt förekommer och vilken omfattning den i så fall har. Ytterligare undersökningar i detta syfte pågår f. n. I den mån ett dylikt kringgående av begränsningarna påvisas är det självfallet angeläget att motåtgärder sätts in. Dessa kan vara av olika slag. Även denna

fråga utreds därför f. n. i nära samråd med branschen och berörda myndigheter.

2.5.5 Offentlig upphandling

Den totala offentliga upphandlingen uppgick under åren 1975–1977 till i genomsnitt 350–400 milj. kr. per år. Härav svarade den statliga upphandlingen för drygt 200 milj. kr. medan den primär- och landstingskommunala upphandlingen tillsammans uppgick till storleksordningen 150 milj. kr. per år.

En mycket stor del av den offentliga upphandlingen av tekovaror sker inom landet. Av de statliga myndigheternas upphandling avsåg således ca 90 % inköp från svenska företag under ovan nämnd tidsperiod. För landstingskommunerna kan andelen svenska köp uppskattas till ca 80 %. När det gäller primärkommunerna föreligger inga säkra uppgifter.

Den offentliga upphandlingen svarar endast för en liten del av den svenska tekoindustrins försäljning. Den har likväl stor betydelse för många företag som har en inriktning av produktionen på sådana tekovaror som den offentliga sektorn efterfrågar.

Statsmakterna har under senare år vidtagit särskilda åtgärder på detta område. Jag har redan nämnt det samrådsförfarande som sker i ÖEF:s regi och de särskilda medel som ÖEF disponerar i detta sammanhang. Regeringen har vidare i samband med konjunktursvackor vidtagit åtgärder för att åstadkomma en tidigareläggning av inköp från den offentliga sektorn.

Den tidigareläggning som vid flera tillfällen förekommit av offentlig upphandling har medfört att myndigheternas normala upphandling minskar. Med hänsyn härtill anser jag att stimulans till tidigareläggning av beställningar i fortsättningen bör ske med försiktighet.

Efter förslag i prop. 1975/76:57 beslöt riksdagen under hösten 1975 att s. k. försörjningsberedskapsstöd under vissa förutsättningar skall kunna utgå vid offentlig upphandling av beklädnadsvaror på den allmänna marknaden. Regeringen utfärdade i anslutning härtill vissa tillämpningsbestämmelser.

Som jag har nämnt i det föregående har ÖEF i skrivelse den 13 februari 1979 bl. a. föreslagit vissa ändringar av bestämmelserna för försörjningsberedskapsstödet utnyttjande.

En ändring av bestämmelserna enligt ÖEF:s förslag bör enligt min mening få positiva effekter på den offentliga upphandlingen hos tekoindustrin. Jag föreslår därför att bestämmelserna för utnyttjande av försörjningsberedskapsstöd kompletteras på så sätt att försörjningsberedskapsstöd skall kunna utgå vid omsättning av ÖEF:s lager av sjukvårdstextilier.

Jag vill i detta sammanhang även nämna att regeringen i 1979 års budgetproposition (1978/79:100, bil. 14) har föreslagit att de medel för försörjningsberedskapsstöd som ÖEF förfogar över skall höjas från 10 till 12 milj. kr.

2.5.6 Övrigt

Behov av utredningar och prognoser

ÖEF har i sin rapport i oktober 1978 bedömt möjligheten att tillgodose behoven i en krissituation genom att ta i användning maskinutrustning som under normala förhållanden befinner sig i malpåse. ÖEF framhåller bl. a. att malpåsehållning redan förutsäts i planeringen genom att skiftgången antas kunna öka i en kris. ÖEF betonar att *svårigheterna att i ett sådant läge utbilda arbetskraft* begränsar värdet av ytterligare maskiner i malpåse liksom möjligheterna att öka skiftgången.

Antaganden om möjlig skiftgångsökning i en krissituation och om möjligheterna att lita till maskiner i malpåse har avgörande betydelse för bedömningen av hur stor levande produktion som bör upprätthållas av försörjningsberedskapsskäl. Med hänsyn härtill förordar jag att ÖEF i samråd med AMS närmare studerar hur arbetskraftsproblemet inom tekoindustrin skall kunna lösas i en krissituation.

ÖEF föreslår i sin rapport att en utredning görs om förutsättningarna för att bygga upp *ett beredskapslager av begagnade kläder* som vid behov skulle kunna omsättas via olika hjälporganisationer.

Mot bakgrund av de stora kostnader som krävs för att trygga försörjningsberedskapen på tekoområdet är det angeläget att alla länkbara vägar att tillgodose behoven i en krissituation övervägs. ÖEF:s förslag bör genomföras. Utredningen bör utföras av ÖEF i samråd med SIDA.

ÖEF har i anslagsframställningen för budgetåret 1979/80 och i rapporten den 6 februari 1979 redovisat om produktionskapaciteten i fråga om olika tekovaror under en treårig kris. På basis av denna bedömning och SIDA:s prognoser om produktionsvolymens utveckling har jag i det föregående gjort vissa antaganden om produktionskapacitetens utveckling under denna period.

Jag anser att det i fortsättningen är angeläget att det finns både aktuella uppgifter om befintlig produktionskapacitet och *prognoser om produktionskapacitetens utveckling*. Prognoserna bör i första hand avse det närmaste året men även mer översiktligt behandla utvecklingen under tre år framåt.

Bedömningen av befintlig produktionskapacitet bör liksom hittills utföras av ÖEF, medan prognoserna bör utföras av SIDA i samråd med ÖEF. Rapporter bör lämnas den 1 mars och den 1 september varje år. Det ankommer på regeringen att ge anvisningar för detta.

För anlitanade av konsulthjälp i samband med de utredningsuppdrag som jag här har tagit upp avser jag i annat sammanhang föreslå regeringen att ÖEF medges att överskrida driftanslaget Överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Samordning av de statliga åtgärderna för tekoindustrin

Som jag redan har nämnt handläggs frågor om statliga åtgärder för tekoindustrin f. n. vid tre myndigheter, nämligen ÖEF, AMS och SIND. Vidare har den i juni 1978 tillsatta tekodelegationen ett allmänt samordnings- och bevakningsansvar.

Planeringsperioden t. o. m. budgetåret 1981/82 bör som jag tidigare har nämnt ses som ett anpassningsskede till en mer försörjningsberedskapsinriktad struktur och omfattning hos tekoindustrin. Under denna period kommer ökade krav att ställas på en samordning av de statliga insatserna för branschen.

Enligt min mening kommer de successivt växande insatserna av försörjningsberedskapspolitisk natur inom ett ökande antal områden inom tekoindustrin att öka behovet av samordning och samarbete mellan ÖEF, SIND och AMS. Jag anser att samordningsbehovet bör kunna tillgodoses inom tekodelegationens ram.

Delegationen bör även kunna ha en allmänt utredande och planerande funktion när det gäller bl. a. den framtida avvägningen mellan försörjningsberedskapspolitiska, industripolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Samordningsansvaret i samband med planering kan också ta sig uttryck i att delegationen årligen yttrar sig över myndigheternas anslagsframställningar. Delegationen bör i huvudsak repliera på myndigheternas utredningsresurser men liksom hittills även ha vissa egna resurser för utredningsverksamhet. Delegationen bör liksom nu ha en nära anknytning till regeringskansliet.

Det bör ankomma på regeringen att besluta i dessa frågor.

3. Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen

1. bereder riksdagen tillfälle att avge yttrande över vad jag har anfört om en övergripande plan för tekoindustrin

2. föreslår riksdagen att godkänna de åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet som jag har förordat.

4. Anslagsfrågor för budgetåret 1979/80

KAPITALBUDGETEN

V. FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

9. Försörjningsberedskapslån. Regeringen har i prop. 1978/79:100 (bil. 14 s. 147) föreslagit riksdagen att under denna rubrik för budgetåret 1979/80 anvisa ett investeringsanslag av 64 100 000 kr. Med hänvisning till vad jag har anfört i det föregående behöver ytterligare 21 300 000 kr. tillföras anslaget. Med anledning härav hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försörjningsberedskapslån* för budgetåret 1979/80 utöver i prop 1978/79 bil. 14 föreslaget investeringsanslag anvisa ytterligare 21 300 000 kr.

*Bilaga 1.1***Beräknat behov och möjlig produktion av tekovaror under en treårig kris enligt ÖEF:s rapport i februari 1979 (kapacitetsläget 1978-12-31)****Garn (ton)**

Typ av garn	Beräknat produktionsbehov vid krisimport		Beräknad möjlig produktion
	18 %	28 %	
Kardgarnstyp	28 400	21 100	25 800
Kamgarnstyp	1 800	850	2 600
Bomullstyp	28 600	18 600	24 600
Ändlöst			
syntetiskt	17 500	15 300	—
regenererat	200	—	—

Kommentarer

a) Utöver ovanstående produktion finns kapacitet för sisal-, jute-, lin-, papper- och glasgarner som täcker erforderliga behov vid lägsta importalternativet.

b) Maskinkapaciteten för kardgarnsspinning utnyttjas f. n. till ca 75 % i 1 skift och 25 % i 1/10 skift. Maskinkapaciteten för kamgarnsspinning utnyttjas i ca 0,75 skift.

Maskinkapaciteten för bomullsspinning

 ring utnyttjas i 0,7 skift

 rotor utnyttjas i 2 skift

c) Beräkningarna för möjlig produktion har gjorts mot bakgrund av följande antaganden om skiftgång:

Typ av garn	År 1	År 2	År 3
Kardgarn	1 1/2	2	3
Kamgarn	1	1 1/2	2
Bomullsgarn			
ring	1	1 1/2	2
rotor	2	3	4

d) Någon flexibilitet mellan de olika garntyperna vad gäller maskinutrustningen finns inte. För varje garntyp är maskinerna begränsade till i stort sett tre slag av garner, grova, medelfina och fina garner.

Väv (milj. m²)

Typ av väv	Beräknat produktionsbehov vid krisimport		Beräknad möjlig produktion
	18 %	28 %	
Egentlig väv	168	120	140
Trikåväv	75	63	270

Kommentarer

a) Utöver ovanstående produktion finns kapacitet för teknisk väv t. ex. maskinfilt, viror, siltduk, siktduk, armeringsväv, cordväv m. m. som väl täcker behovet vid lägsta importalternativet.

b) Maskinkapaciteten för egentlig väv utnyttjas f. n. så gott som helt i 1 1/2 skift.

Maskinkapaciteten för trikåväv utnyttjas f. n. så gott som helt i 1 skift.

c) Beräkningarna för möjlig produktion har gjorts mot bakgrund av följande antaganden om skiftgång:

Typ av väv	År 1	År 2	År 3
Egentlig väv	1 1/2	2	3
Trikåväv	1	1 1/2	2

d) Flexibiliteten i utrustningen för egentlig väv är nästan total medan utrustningen för trikåväv knappast har någon flexibilitet.

e) Av möjlig produktion av trikåväv avser 180 milj. m väv som framställs av garn som inte allt eller i mycket begränsad omfattning kan framställas inom landet.

f) I egentlig väv ingår gasväv. Normal nettoimport härav uppgår till ca 15 milj. m .

Kläder (milj. st/par)

Typ av plagg	Beräknat produktionsbe- hov vid krisimport		Beräknad möjlig produk- tion	
	18 %	28 %		Om alla varsel verkställs
Överrock, kappa	1,2	1,0	2,1	1,4
Kavaj, dräktjacka	3,1	1,2	5,6	—
Jacka, täckjacka	8,8	8,1	6,7	5,9
Tröja	13,1	11,2	10,8	—
Byxa, kjol	22,1	18,4	21,3	20,6
Klänning	6,4	11,4	10,2	10,0
Arbets- och skydds- plagg	11,4	11,4	11,8	—
Skjorta, blus	14,0	9,6	16,5	16,3
Nattplagg	72,8	61,1	66,0	63,5
Underplagg				
Mössa, vantar	22,1	20,9	13,0	—
Strumpor	88,5	82,8	85,0	—
Strumpbyxor	75,2	75,2	85,0	—
Arbetshandskar	14,8	13,0	1,8	—

Kommentar

a) Utöver ovanstående produktion finns maskinkapacitet för special-sömnad av t. ex. tält, heminredning, bilklädslar, läderartiklar, segel m. m. Denna kapacitet kommer till en större del att erfordras för att täcka försvarsmaktens särskilda behov och till en mindre del för att täcka civila behov.

b) Konfektionsmaskinkapaciteten utnyttjas f. n. i 0,75 skift. Strumpma-skinkapaciteten utnyttjas f. n. för grövre strumpor i 1,5 skift, för ankel- och knästrumpor i 2 skift för strumpbyxor i 3 skift.

c) Beräkningar för möjlig produktion har gjorts mot bakgrund av följande antaganden om skiftgång

Typ av plagg	År 1	År 2	År 3
Konfektion	1	1,5	2
Grövre strumpor	1,5	2	3
Ankelsockor	2	2,5	3
Strumpbyxor	3	3	3

*Bilaga 1:2***Använd indelning av kläder i varugrupper och delbranscher**

Här använd indelning i varugrupper/delbranscher	Motsvarande indelning Varugrupper enligt ÖEF	Delbranscher enligt SIND
Tyngre konfektion	Överrockar, kappor Kavajer, dräktjackor Jackor, täckjackor Skydds- och arbetskläder Byxor och kjolar	Tung herrkonfektion Tung damkonfektion Skydds- och arbetskläder Jackor Byxor och kjolar
Lättare konfektion och underkläder	Klänningar Skjortor, blusar Tröjor Underkläder	Lätt damkonfektion Skjortor Barnkläder Överkläder av trikå Sport- och fritidskläder exkl. jackor BH, korsetter, natt kläder Underkläder av trikå
Strumpor Strumpbyxor	Strumpor Strumpbyxor	Övriga strumpor Strumpbyxor

Bilaga 2

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-01

Föredragande: statsrådet Wirtén

Anmälan till proposition om åtgärder för tekoindustrin

Chefen för handelsdepartementet har tidigare denna dag redogjort för utvecklingen inom tekoindustrin och för de olika åtgärder av försörjningsberedskaps-, industri- och arbetsmarknadspolitisk natur som under senare år satts in för att motverka den snabba utslagningen av företag. Av denna redovisning framgår att minst det tillfälliga sysselsättningsbidraget till äldre arbetskraft inom tekoindustrin, det s. k. äldrestödet, har haft stor betydelse för sysselsättningen inom branschen.

Bidraget har under andra halvåret 1978 utnyttjats av ca 650 företag som tillsammans representerar omkring 3/4 av den totala sysselsättningen inom branschen. Såväl branschorganisationerna som de fackliga organisationerna har vitsordat äldrestödets betydelse och i olika sammanhang begärt förlängning av stödet. När det gäller det fortsatta utnyttjande av äldrestödet vill jag anföra följande.

Syftet med äldrestödet är kortsiktigt och angavs när förslaget förelades riksdagen (prop. 1976/77:105, bil. 2) vara att hålla tillbaka utslagningen av tekoföretag med stor andel äldre arbetskraft i ett konjunkturläge med mycket få alternativa sysselsättningsmöjligheter för den berörda personalen. Behovet av bidragsformen förstärktes av branschens starka regionala koncentration och den stora andelen sysselsatta kvinnor. Behovet av äldrestödet bestäms således inte enbart av utvecklingen inom tekoindustrin, utan kanske i lika hög grad av möjligheterna att bereda ny sysselsättning för den berörda personalen inom andra delar av arbetsmarknaden.

Den svenska ekonomin är nu på väg in i ett mera expansivt skede. Den sysselsättningsminskning som varit utmärkande för svensk industri under de tre senaste åren förväntas under loppet av år 1979 vändas i en uppgång. Även inom tekoindustrin finns nu tecken som tyder på en mindre starkt negativ sysselsättningsutveckling. Medan antalet personer som berördes av varsel om driftsinskränkning var mycket högt under hösten år 1978, har antalet

personer som har berörts av nya varsel sedan november förra året legat på en klart lägre nivå än den som har varit vanlig under den tid som äldrestödet har utgått. Antalet lediga platser inom branschen har ökat något och det har även rapporterats svårigheter att tillsätta de anmälda platserna inom vissa områden. Som chefen för handelsdepartementet tidigare redovisat har orderingången förbättrats, och även produktionen väntas öka under första halvåret i år. Samtidigt står det emellertid klart att de positiva tecken som nu kan urskiljas för tekoindustrins del i stor utsträckning sammanhänger just med äldrestödet. Resultaten från den utredning Statens industriverk gjort om tekoindustrins utveckling tyder på att en snabb avveckling av bidragsformen skulle kunna medföra mycket stora sysselsättningsmässiga konsekvenser för flertalet delbranscher. Det stora, och i vissa fall ensidiga, beroendet av tekoindustrin i vissa regioner som har redovisats i arbetsmarknadsstyrelsens kartläggning av tekoindustrins betydelse för sysselsättningen gör också att en snabb avveckling av stödformen skulle kunna medföra allvarliga sysselsättningsstörningar på de berörda orterna. Jag vill också understryka att arbetslösheten inom beklädnadsarbetarnas arbetslöshetskassa fortfarande är mycket hög och att arbetslöshetsperioderna för dem som drabbats av driftinskränkningar inom tekoindustrin är längre än den genomsnittliga arbetslöshetstiden för övriga industribranscher. Enligt min bedömning skulle därför, trots den allmänt förbättrade konjunktursituationen, en reducering av äldrestödet inom den närmaste framtiden kunna medföra en återigen ökande utslagning av tekoföretag med risk för långvarig arbetslöshet för den berörda personalen.

Jag anser mot denna bakgrund att det tillfälliga sysselsättningsbidraget till äldre arbetskraft inom tekoindustrin bör finnas kvar under hela den föreslagna planeringsperioden 1979/80–1981/82. Stödet bör därvid förlängas på nuvarande nivå under ytterligare ett år. Det innebär att bidraget under hela budgetåret 1979/80 bör utgå med 25 kr. per timme och anställd över 50 år. Liksom f. n. bör bidraget maximeras till 15 % av företagets totala lönekostnader. När det gäller återstoden av planeringsperioden är jag f. n. inte beredd att ta ställning till med vilket belopp stödet skall utgå. En riktlinje bör vara att den framtida avvecklingen av stödformen skall ske trappstegsvis och inledas först när situationen på arbetsmarknaden medger att detta kan ske utan att allvarliga sysselsättningsproblem uppstår. En förlängning av äldrestödet i enlighet med vad jag här har förordat bör ge företagen möjligheter till en mer långsiktig planering än vad den tidigare ordningen med halvårsvisa förlängningar av stödformen medger.

Jag beräknar att kostnaderna för en förlängning av äldrestödet under budgetåret 1979/80 enligt vad jag här förordat kommer att uppgå till ca 250 milj. kr., vilket bör föranleda en motsvarande uppräknig av anslaget Sysselsättningskapande åtgärder för budgetperioden.

Äldrestödet utgår f. n. endast under förutsättning att företaget inte varslar personal om uppsägning eller permittering. Denna regel har utformats mot

bakgrund av att bidragsformen vid tillkomsten avsågs vara av tillfällig natur. Självfallet bör till ett stöd av denna typ knytas villkor rörande sysselsättningen. Det kan dock inte uteslutas att sysselsättningsvillkoret – om stödformen förlängs under flera år – i vissa fall kan komma i motsatsställning till målet att skapa långsiktigt livskraftiga företag. För att inte det tillfälliga sysselsättningsstödet skall omöjliggöra sådana rationaliseringar som är önskvärda från industri- och försörjningsberedskapspolitiska utgångspunkter, kan dispens från varselvillkoret redan i dag ges. En förutsättning för dispens är att personalminskningen är en direkt följd av rationalisering som vidtas med hjälp av medel som disponeras av Statens industriverk eller Överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Om äldrestödet nu, enligt vad jag här har förordat, förlängs ytterligare, kan det bli nödvändigt att vidga dessa dispensmöjligheter. Jag föreslår därför att dispens från varselvillkoret även skall kunna lämnas i de fall en personalminskning bedöms vara nödvändig för att trygga företagets fortsatta existens även om den inte vidtas som en följd av statsunderstödda rationaliseringsåtgärder. I likhet med vad som gäller f. n. bör avsteg från varselvillkoret medges endast om detta tillstyrks av berörda centrala arbetstagarorganisationer. Dessutom är det rimligt att bidraget i sådana fall utgår med ett lägre belopp än när sysselsättningsvillkoret uppfylls helt. För sådana företag som ges dispens från varselvillkoret bör därför den högsta tillåtna bidragssumman reduceras med 5 % av de totala lönekostnaderna. Det innebär att sådana företag kan få bidrag upp till 10 % av lönekostnaderna under budgetåret 1979/80.

Det förslag till övergripande plan för tekoindustrin som chefen för handelsdepartementet efter samråd med chefen för industridepartementet och mig i dag har redovisat baseras på att fortsatt kraftfulla åtgärder av försörjningsberedskaps-, arbetsmarknads- och industripolitisk natur sätts in. De försörjningsberedskapspolitiska åtgärderna föreslås därvid utgå generellt inom de delbranscher där produktionskapaciteten nått en för försörjningsberedskapen kritisk nivå. Även om dessa stödåtgärder på sikt kommer att få en ökande betydelse för sysselsättningen inom tekoindustrin kan det under planeringsperioden komma att uppstå behov av särskilda insatser för att trygga sysselsättningen vid företag med särskilt stor arbetsmarknads- eller regionalpolitisk betydelse. I en situation där samhället i syfte att trygga försörjningsberedskapen på tekoområdet sätter in stödåtgärder som medverkar till att upprätthålla sysselsättningen är det önskvärt att dessa åtgärder också tillgodoser angelägna regionalpolitiska behov. Chefen för handelsdepartementet har därför efter samråd med mig förordat att försörjningsberedskapslån i vissa fall skall kunna användas för att ge stöd åt företag i orter där detta av arbetsmarknads- och regionalpolitiska skäl är särskilt angeläget inom de delbranscher där den försörjningsberedskapsmässigt kritiska produktionsnivån ännu inte har underskridits. De företag som skall kunna komma i fråga för sådant stöd måste dock bedömas ha väsentlig betydelse i en framtida försörjningsberedskap. Detta innebär att särskilda

resurser ställs till förfogande för att förstärka insatserna i de sysselsättningsmässigt mest utsatta områdena och därigenom rädda regionalpolitiskt särskilt viktiga företag in i den framtida försörjningsberedskapen.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för fortsatt användning av tillfälligt sysselsättningsbidrag till äldre arbetskraft inom tekoindustrin
2. till *Sysselsättningsskapande åtgärder* för budgetåret 1979/80 imder tolfte huvudtiteln utöver i prop. 1978/79:100 bil. 15 föreslaget reservationsanslag anvisa ytterligare 250 000 000 kr.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-01

Föredragande: statsrådet Huss

Anmälan till proposition om åtgärder för tekoindustrin

1 Inledning

I prop. 1978/79:100 (bil. 17 s. 64) har regeringen föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1979/80 beräkna

1. till *Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna* ett förslagsanslag av 27 milj. kr. och
2. till *Kostnader för avskrivning av lån mot särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna* ett reservationsanslag av 25 milj. kr.

Jag anhåller nu att få ta upp dessa frågor.

Chefen för handelsdepartementet har tidigare denna dag redogjort för utvecklingen inom tekoindustrin och för de industripolitiska åtgärder som under 1970-talet har satts in för att främja en omställning och anpassning till den struktur inom branschen som medför den bästa konkurrenskraften på sikt. Åtgärderna består av exportfrämjande åtgärder, utbildningsstöd, bidrag till konsultundersökningar i omställningsfrämjande syfte, stöd till kollektiva marknadsföringsåtgärder på hemmamarknaden, statliga lånegarantier – s. k. särskilda strukturgarantier – samt lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionstillverkning.

Dessa åtgärder administreras av statens industriverk (SIND) och löper inom ramen för tidsbegränsade program, som är grundade på principen att stöd skall utgå endast under ett omställningsskede, varefter branschen förutsätts kunna leva vidare av egen kraft. Nu gällande program för tekoindustrin löper ut den 30 juni 1979 (prop. 1976/77:105, NU 1976/77:41, rskr 1976/77:305).

För samråd mellan berörda samhällsorgan, företagen och de anställda i fråga om branschens utveckling inrättades i juni 1977 ett branschråd för tekoindustrin. Vidare inrättades i juni 1978 en särskild delegation med

uppgift att samordna de statliga åtgärderna för tekoindustrin (tekodelegationen).

Som chefen för handelsdepartementet tidigare denna dag har redogjort för har en kraftig produktions- och sysselsättningsnedgång utmärkt utvecklingen inom tekoindustrin under senare år. Enligt de framtidsbedömningar som SIND har utarbetat förutses tillbakagången inom branschen fortsätta.

Utvecklingen inom tekoindustrin har alltmer aktualiserat de försörjningsberedskapspolitiska aspekterna. Det förslag till övergripande plan för tekoindustrin för en treårsperiod som chefen för handelsdepartementet efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet och mig i dag redovisar baseras dels på att vissa nivåer bör anges för den levande produktion som svarar mot försörjningsberedskapsbehoven, dels på fortsatt kraftfulla åtgärder av försörjningsberedskaps-, arbetsmarknads- eller industripolitisk natur.

2 Industripolitiska åtgärder för tekoindustrin

SIND har i sin anslagsframställning för budgetåret 1979/80 föreslagit fortsatt verksamhet med industripolitiska åtgärder. I huvudsak innebär förslagen förlängning under en femårsperiod med till en början kraftigt höjda ramar. För flera av åtgärderna föreslår SIND dock en successiv nedtrappning.

För egen del vill jag i fråga om fortsatta industripolitiska åtgärder för tekoindustrin anföra följande.

Till grund för den plan för tekoindustrin som chefen för handelsdepartementet lägger fram ligger bedömningen att produktionen inom stora delar av tekoindustrin kommer att vara mer än tillräcklig för att upprätthålla försörjningsberedskapen under en treårsperiod även utan försörjningsberedskapspolitiska åtgärder. Produktionskapaciteten kan emellertid successivt komma att närma sig de från försörjningsberedskapssynpunkt kritiska nivåerna inom flera områden.

Mot denna bakgrund är det enligt min mening angeläget att stora ansträngningar görs för att skapa förutsättningar för fortsatt konkurrenskraft inom utvecklingsbara delar av tekoindustrin. Det är önskvärt att försörjningsberedskapen i så stor utsträckning som möjligt tillgodoses genom livskraftiga företag. Därigenom kan behovet av särskilda försörjningsberedskapsåtgärder bli desto mindre.

Samtidigt är det även ett industripolitiskt intresse att ta till vara den utvecklingspotential och de möjligheter till fortsatt livskraft som trots branschens tillbakagång finns inom många företag. Jag vill här peka på att svensk tekoindustri har lyckats hävda sig relativt sett bättre på exportmarknaderna än på hemmamarknaden. Detta tyder på att svenska tekoprodukter i många fall är konkurrenskraftiga i ett internationellt perspektiv, sannolikt främst när det är fråga om produkter präglade av design och kvalitet på hög

nivå.

Mot denna bakgrund förordar jag att nu löpande industripolitiska åtgärder förlängs under en treårsperiod räknat fr. o. m. budgetåret 1979/80. Jag kommer i det följande att även lägga fram förslag om en kraftig förstärkning av de exportfrämjande åtgärderna.

De industripolitiska åtgärder för tekoindustrin som SIND administrerar har som huvudinriktning att främja en omställning till en struktur som ger branschen konkurrenskraft i ett längre tidsperspektiv. Som regel innebär detta att programmen vänder sig till de mer livskraftiga delarna av branschen. Under den treåriga planeringsperiod som chefen för handelsdepartementet tidigare denna dag har förordat bör en anpassning ske inom branschen till en struktur och omfattning som till inte oväsentlig del betingas av försörjningsberedskapsbehoven. Efter samråd med chefen för handelsdepartementet förordar jag att vid genomförandet av de industripolitiska åtgärderna – med bibehållen huvudinriktning att främja den långsiktiga konkurrenskraften inom tekoindustrin – ökad hänsyn tas till att den produktion som av försörjningsberedskapsskäl bör fortsätta på lång sikt sker i så effektiva former som möjligt. Därmed kan SIND:s kompetens i fråga om tekoindustrins strukturproblem och omstruktureringsproblematik i allmänhet utnyttjas under den aktuella perioden.

I den fortsatta anpassningen till en struktur för tekoindustrin som så effektivt som möjligt kan tillgodose viktiga försörjningsberedskaps- och arbetsmarknadspolitiska mål kommer behovet av samråd och samordning beträffande SIND:s insatser att öka. Redan i dag sker en sådan samordning mellan SIND, överstyrelsen för ekonomiskt försvar och arbetsmarknadsstyrelsen. Enligt min mening bör detta samordningsbehov kunna tillgodoses inom ramen för tekodelegationen, i vilken förutom nämnda myndigheter även företagen och de anställda är representerade.

3 Vissa anslagsfrågor

Jag tar nu upp frågorna om medelsanvisning m. m. för industripolitiska åtgärder för tekoindustrin under budgetåret 1979/80.

B 7. Branschfrämjande åtgärder

I budgetpropositionen 1979 (prop. 1978/79:100 bil. 17 s. 60) har regeringen föreslagit riksdagen att under denna anslagsrubrik nästa budgetår anvisa ett reservationsanslag av 45 985 000 kr.

SIND:s anslagsframställning vad avser tekoindustrin har redovisats i budgetpropositionen 1979 (prop. 1978/79:100 bil. 17 s. 54–55). SIND föreslår att ramen för exportfrämjande åtgärder höjs med 6 milj. kr. till 22 milj. kr. budgetåret 1979/80.

Den svenska tekoindustrin har för sin livskraft blivit alltmer beroende av exportverksamhet. Detta har tagit sig uttryck även i ett ökat intresse för exportaktiviteter. Sälunda har under såväl föregående som innevarande budgetår efterfrågan från branschens sida på exportinsatser från SIND:s sida varit större än vad tillgängliga ramar för exportfrämjande åtgärder har medgett. Det är enligt min mening angeläget att tekobranschens intresse för exportansträngningar i större utsträckning kan tas till vara och även stimuleras från samhällets sida. Mot bl. a. denna bakgrund beräknar jag en kraftig höjning av ramen för exportfrämjande åtgärder med 8 milj. kr. till 24 milj. kr. budgetåret 1979/80. Jag förordar vidare att åtgärderna får fortsätta på denna nivå under budgetåren 1980/81 och 1981/82.

Ramen för konsultbidrag, utbildningsstöd och marknadsföringsstöd på hemmamarknaden föreslås av SIND höjd med 4 milj. kr. till 20 milj. kr. nästa budgetår. Jag beräknar för budgetåret 1979/80 oförändrat 16 milj. kr. för dessa ändamål och förordar att en nedtrappning därefter sker till 13 och 9 milj. kr. under budgetåren 1980/81 resp. 1981/82.

Totalt för s. k. branschfrämjande åtgärder för tekoindustrin – exportfrämjande åtgärder, konsultbidrag, marknadsföringsstöd på hemmamarknaden och utbildningsstöd – beräknar jag således för nästa budgetår en ökad satsning med 8 milj. kr. till sammanlagt 40 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag nyss har anförts i fråga om åtgärder för tekoindustrin bör anslaget Branschfrämjande åtgärder för budgetåret 1979/80 räknas upp med 8 milj. kr. utöver vad som har föreslagits i budgetpropositionen 1979. Anslaget bör alltså föras upp med totalt 53 985 000 kr.

B 10. Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna

1977/78	Utgift	563 942
1978/79	Anslag	27 000 000
1979/80	Förslag	22 000 000

Från anslaget, som disponeras av SIND, bestrids kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier som berör företag inom tekoindustrin. Garantierna och räntebefrielse i samband härmed beviljas i enlighet med riktlinjer som antagits av riksdagen (prop. 1976/77:105 bil. 1, NU 1976/77:41, rskr 1976/77:305, prop. 1977/78:42 bil. 3, FöU 1977/78:5, rskr 1977/78:81 och prop. 1977/78:100 bil. 17, NU 1977/78:41, rskr 1977/78:172).

Ramen för statens åtaganden för lån mot särskild strukturgaranti fastställdes ursprungligen till 150 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Med anledning av regeringens förslag om åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet beslutade riksdagen hösten 1977 (rskr 1977/78:81) att höja ramen med 54,5 milj. kr. till 204,5 milj. kr. för viss omstrukturering av bomullsindustrin (prop. 1977/78:42). Vid utgången av budgetåret 1977/78 var 131,2 milj. kr. av

ramen utnyttjad.

För budgetåret 1978/79 har riksdagen beslutat höja ramen med 60 milj. kr. till 264,5 milj. kr. Som följd av att vissa förutsättningar för garantier på 25 milj. kr. i samband med bomullsindustrins omstrukturering inte har uppfyllts uppgår den sammanlagda garantiram som SIND kan disponera till 239,5 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Lån mot särskild strukturgaranti skall vara räntefritt i två år. Detta innebär att industriverket ersätter kreditgivaren för upplupen och debiterad ränta. Utgiften, dvs. utbetalningarna, till följd av tecknade garantier uppgick för budgetåret 1977/78 till 0,6 milj. kr. För budgetåret 1978/79 beräknas utgiften till 25 milj. kr.

Statens industriverk

Sökta garantibelopp översteg hösten 1977 då tillgänglig garantiram. Senare har det visat sig att flera av de sökande företagen inte uppfyller förutsättningarna för att erhålla garanti. Ett fortsatt hårt importtryck förutses med avsättnings- och lönsamhetsproblem som följd. För att hindra att företag slås ut i oacceptabel takt föreslår SIND att systemet med särskilda strukturgarantier liksom övriga tekoåtgärder förlängs under en femårsperiod t. o. m. budgetåret 1983/84 med en successiv avtrappning och att garantiramen höjs successivt med 190 milj. kr. till 400 milj. kr. exkl. den särskilda ramen för bomullsindustrin. För budgetåret 1979/80 föreslår verket att garantiramen höjs med 90 milj. kr. SIND föreslår vidare att den generella räntebefrielsen, som nu är tvåårig, dras ned till ettårig befrielse under budgetåret 1979/80 och att räntebefrielse fr. o. m. budgetåret 1980/81 behovsprövas.

Industriverket har uppskattat det kassamässiga behovet av medel för räntebefrielse under budgetåret 1979/80 till 25 milj. kr.

Föredraganden

Ramen för särskilda strukturgarantier uppgår under innevarande budgetår till 264,5 milj. kr., varav en delram på 25 milj. kr., avsedd för omstrukturering av bomullsindustrin, inte kommer att kunna utnyttjas för ändamålet, eftersom förutsättningarna för garanti inte har uppfyllts. Vid utgången av budgetåret 1977/78 var 131,2 milj. kr. av ramen utnyttjad, vilket innebär att SIND disponerar 108,3 milj. kr., nämnda delram för bomullsindustrin inte inräknad, för nya beslut under budgetåret 1978/79. Av dessa hade den 31 januari i år 13 milj. kr. utnyttjats. Inneliggande ansökningar om särskild strukturgaranti uppgick vid samma tidpunkt till närmare 32 milj. kr.

Med hänsyn till att som nämnts 25 milj. kr. av den särskilda ramen för bomullsindustrin inte kommer att kunna utnyttjas för ändamålet och till att utnyttjandet även i övrigt varit lägre än de ramar som ställts till förfogande förordar jag att garantiramen sätts till 239,5 milj. kr. under budgetåret 1979/

80. Regeringen bör alltså inhämta riksdagens bemyndigande att inom en ram av 239,5 milj. kr. inkl. redan löpande åtaganden, ikläda staten ekonomiska förpliktelser i samband med särskilda strukturgarantier för tekoindustrin.

Jag förordar vidare i enlighet med SIND:s förslag att den generella räntebefrielsen minskas till ett år för garantier som beviljas under budgetåret 1979/80. Vid fortsatt garantigivning fr. o. m. budgetåret 1980/81 bör räntebefrielse utgå efter behovsprövning. För budgetåret 1979/80 förordar jag att 22 milj. kr. anvisas på detta anslag.

B 11. Kostnader för avskrivning av lån mot särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna

T. o. m. budgetåret 1978/79 har för avskrivning av lån mot särskilda strukturgarantier anvisats 35 milj. kr. Av dessa hade den 31 januari 1979 7,1 milj. kr. utnyttjats i form av preliminära beslut.

Statens industriverk föreslår bl. a. att garantibeslut efter budgetåret 1979/80 inte förknippas med avskrivning och att resterande del, 2 750 000 kr., av enligt budgetpropositionen 1978 (prop. 1977/78:100 bil. 17 s. 69) totalt beräknade medel för avskrivning av lån mot särskild strukturgaranti på 37 750 000 kr. anvisas för budgetåret 1979/80.

Med hänsyn till att en stor del av ramen kan beräknas vara outnyttjad även vid utgången av innevarande budgetår bedömer jag att medel inte behöver anvisas på detta reservationsanslag för budgetåret 1979/80. I enlighet med SIND:s förslag bör avskrivning av lån mot särskild strukturgaranti upphöra för garantier som beviljas fr. o. m. budgetåret 1980/81.

Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin

För budgetåren 1976/77–1978/79 har sammanlagt 60 milj. kr. anvisats för lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin som del i ett treårigt branschprogram. Därav hade den 31 januari 1979 28,9 milj. kr. utnyttjats i form av beslut om lån. Vid samma tidpunkt förelåg låneansökningar till ett belopp av drygt 6 milj. kr.

Statens industriverk hemställer att rationaliseringslån, utan ytterligare medelsanvisning, får beviljas även efter budgetåret 1978/79 och så länge anvisade medel inte har utnyttjats.

Jag förordar att regeringen inhämtar riksdagens godkännande av att vid utgången av budgetåret 1978/79 inte utnyttjade medel disponeras för beslut om lån även efter budgetårets utgång, dock längst t. o. m. budgetåret 1981/82.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att industripolitiska åtgärder för tekoindustrin vidtas i enlighet med vad jag har anfört under budgetåren 1979/80, 1980/81 och 1981/82,

2. godkänna vad jag har förordat om disposition av tillgängliga medel på anslaget Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin vid utgången av budgetåret 1978/79,

3. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80 ikläda staten förpliktelse i form av särskilda strukturgarantier för tekoindustrin, som inberäknat löpande garantier innebär åtaganden om högst 239 500 000 kr.,

4. till *Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna* för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 22 000 000 kr.,

5. till *Branschfrämjande åtgärder* för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett med 8 000 000 kr. höjt reservationsanslag av 53 985 000 kr.

Innehåll

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Bilaga 1	3
1. Inledning.....	3
2. Föredragandens övervägande	4
2.1 Utvecklingen inom tekoindustrin	4
2.2 Hittills vidtagna åtgärder.....	7
2.2.1 Industripolitiska åtgärder	7
2.2.2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder.....	9
2.2.3 Försörjningsberedskapspolitiska åtgärder.....	10
2.3 Rapporter och skrivelser från ÖEF, AMS och SIND....	13
2.3.1 SIND:s bedömning av tekoindustrins utveckling	13
2.3.2 AMS utredning om tekoindustrins betydelse för sysselsättningen i olika regioner	16
2.3.3 ÖEF:s utredning om olika möjligheter att upprätt- hålla försörjningsberedskapen på tekoområdet ..	17
2.3.4 Övriga rapporter samt skrivelser från ÖEF	19
2.3.5 Prognos för produktionskapacitetens utveckling i fråga om kläder under åren 1979–1981.....	19
2.4 Inkomna framställningar.....	20
2.5 Övergripande plan för tekoindustrin	23
2.5.1 Allmänt	23
2.5.2 Behov av löpande produktion inom olika delbran- scher.....	27
2.5.3 Försörjningsberedskapspolitiska åtgärder.....	35
2.5.4 Handelspolitiska överväganden	36
2.5.5 Offentlig upphandling	41
2.5.6 Övrigt.....	42
3. Hemställan	43
4. Anslagsfrågor för budgetåret 1979/80	44
Bilaga 2	49
Bilaga 3	53
1. Inledning.....	53
2. Industripolitiska åtgärder för tekoindustrin.....	54
3. Vissa anslagsfrågor	55
4. Hemställan	59